

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA PSYCHOLOGIE

**PROFESNÍ SPOKOJENOST PEDAGOGŮ
V SOUVISLOSTI S AUTORITOU UČITELE A
KÁZNÍ VE TŘÍDĚ**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Anna Baborová

Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Vedoucí práce: PhDr. Alena Szachtová

Plzeň, 2014

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou prací vypracovala samostatně s použitím zdrojů informací a literárních pramenů, které uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Plzni dnebřezna 2014

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala své vedoucí práci PhDr. Aleně Szachtové za cenné rady, připomínky, metodické vedení práce a věnovaný čas.

Obsah

Úvod.....	3
TEORETICKÁ ČÁST.....	5
1 Profese učitele.....	5
1.1 Osobnost učitele.....	8
1.2 Problémy v učitelství.....	15
1.3 Syndrom vyhoření.....	16
1.4 Stres.....	18
1.5 Spokojenost v profesi.....	20
1.6 Spolupráce rodiny a školy.....	21
2 Kázeň.....	23
2.1 Definice kázně.....	23
2.2 Současný výklad kázně.....	23
2.3 Dosažitelnost kázně.....	24
2.4 Přirozenost nekázně.....	24
2.5 Projevy školní nekázně.....	25
2.6 Příčiny nekázně žáků ve škole.....	25
2.7 Kázeň a řešení problémů.....	26
2.8 Odměny a tresty.....	28
3 Autorita.....	30
3.1 Charakteristika autority.....	30
3.2 Vztah autority a výchovy.....	31
3.3 Vytváření autority.....	31
3.4 Současná situace.....	32
4 Motivace.....	34
4.1 Definice motivace.....	34
4.2 Zvětšení motivace.....	36

4.3 Demotivační činitelé	39
4.4 Kreativita.....	39
PRAKTICKÁ ČÁST.....	41
5 Výzkum	41
5.1 Cíl výzkumu	41
5.2 Výzkumný soubor.....	41
5.3 Výzkumná metoda sběru dat	41
5.4 Analýza výsledků výzkumu	42
5.5 Interpretace.....	58
5.6 Shrnutí výsledků výzkumné části	60
Závěr.....	61
Resumé	63
Seznam literatury	64

Úvod

Dnes je téma autority a kázně velmi často diskutované. Tato záležitost se dotýká celé společnosti. Hlavní znaky, které se v naší společnosti běžně objevují, jsou např. egoismus, nezodpovědnost, netaktnost a vypočítavost. Učitelé mají se žáky výchovné problémy, které se musí vyřešit v průběhu vyučování. Na 1. stupni základních škol jsou problémy možná menší, ale už i tam se s nimi učitel setká.

Příčiny takového chování mohou záviset na mnoha faktorech. Na dítě nepůsobí pouze jeden člověk, ale vždy skupina lidí, se kterou se setkává. Klíčový je vliv rodičů a celé rodiny. Rodiče mají být pro děti vzorem. Naučit by se měly respektování se navzájem, společenským hodnotám a normám. V dnešní době na dítě výchovně působí i škola a učitelé. Učitel na žáky působí každý den. Může tak pozitivně formovat chování žáků. Dvojnásobně to platí u žáků na prvním stupni, kde je toto působení neúčinnější, protože oni ve svém učiteli vidí svůj vzor a snaží se ho napodobovat.

Autorita učitelů se v každém případě změnila s vlivem vývoje společnosti. Pokud ale děti nebudou doma správně nasměrovány, pak budou mít učitelé nenapravitelný úkol. V tomto ohledu je třeba souhlasit s Matějčkem: *„Určitou krizí prochází autorita i těch nejlepších vychovatelů v nejlepších rodinách. Na to samo o sobě se můžeme dívat spíš jako na přírodní jev než jako na nějaké výchovatské selhání.“*

(MATĚJČEK, 1989, str. 308)

Pro volbu tématu diplomové práce byla rozhodující zvědavost v oblasti obecné spokojenosti učitelů. Dalším faktorem byla samozřejmě aktuálnost problematiky autority i kázně. Lákavé také bylo i propojení psychologie a pedagogiky.

Cílem této práce je vytvořit „praktický návod“ pro přirozenou autoritu učitele a kázeň ve třídě, a to nejen pro začínající učitele.

Problematika spokojenosti učitelů závisí hlavně na typu a úrovni školy. Obojí má bezpochyby značný vliv na míru profesní spokojenosti. Výsledky práce mohou na základě teoretických poznatků přinést hlubší pochopení existující problematiky.

Výsledky výzkumu by měly sloužit učitelům, kteří mohou na jejich základě lépe a účinněji působit na žáky, odstraňovat negativní jevy ve své třídě a vytvářet co nejvhodnější podmínky pro vzájemnou spolupráci.

TEORETICKÁ ČÁST

Nejprve je potřeba objasnit pojmy, bez kterých se tato práce neobejde. Prvním z nich je učitelova profese. Tou se zabývá následující kapitola.

1 Profese učitele

Profese jako taková je charakterizována mnoha různými způsoby. Existuje velké množství kritérií a teoretických přístupů, které je možné najít ve vědních disciplínách a oborech. A to ať se na profesi nahlíží z hlediska psychologického, etického nebo například z hlediska sociologického. Profesi učitele je možno definovat podle různých hypotéz, stejně jako obecně platných nutných podmínek nebo kategorizací, která je platná současně pro ostatní povolání. Bylo by dobré uvést zde jednu z rozměrnějších definic povolání, předně je také nejvýstižnější. Obsahuje velkou míru erudice, sociální začlenění do společnosti s ohledem na zaměstnání a v neposlední řadě také samostatnost a nezávislost.

- Učitelství je profesí, která je funkcí společensky velmi hodnotnou.
- Vykonávání této funkce si žádá značnou úroveň dovednosti.
- Tato dovednost je provozována v případech, které nejsou zcela zaběhlé, ale v nichž musí být rozluštěny další otázky.
- Vědomosti, které jsou nabyté prostřednictvím zkušenosti, jsou nedostačující k docílení nároků profese. Z tohoto důvodu praktik musí zvládnout podstatu uspořádaných znalostí.
- Osvojení si této podstaty znalostí a rozvíjení speciálních dovedností si žádá dlouhé stadium vysokoškolského vzdělávání.
- Toto stadium vzdělávání a výchovy pojímá také průběh socializace v odborných kvalitách.
- Tyto kvality se orientují na výtečnost v účasti zákazníka a některé jejich úrovně jsou jasně formulovány v etickém kodexu.
- Jsou-li dovednosti zakládány na znalostech a používají se v nestandardních situacích, je nutné, aby odborníci měli prostor pro své úsudky se zřetelem na náležitou praktickou činnost.

- Je-li praktická činnost vysoce zaměřená, pak řízená profese má mít mocný názor při pronikání významné politiky, širokou úroveň kontroly nad odbornou odpovědností a značnou úroveň samostatnosti ve vztahu ke státu.
- Doba vzdělávání, odpovědnost a orientovanost na zákazníka má být vyrovnána velkým věhlasem a značnou úrovní oceňování.

(VAŠUTOVÁ, 2004)

Odborníci jsou za jedno v tom, že je zde pět podstatných vlastností, které jsou klíčové pro vlastní povolání. Jsou shrnuté do pěti důležitých rysů, které by povolání mělo naplňovat:

1. *expertní teoretické a praktické znalosti nezbytné pro řešení důležitých společenských otázek,*
2. *zájem o větší prospěch společnosti,*
3. *autonomie v rozhodnutích týkající se profese,*
4. *etický kodex, podle kterého se musí příslušníci profese chovat a mít zodpovědnost,*
5. *existence profesní kultury projevující se ve fungování profesní organizace.*

(VAŠUTOVÁ, 2004, str. 18)

Dále bude probíhat rozbor učitelské profese v souvislosti s uvedenými požadavky na toto povolání, kde se zjistí, je-li možné považovat učitelství za reálné povolání či nikoliv. Budou zde popsány různé komplikace a možnost vcítit se do této role učitele.

1. Vzdělanost všech učitelů je beze sporu důležitá. Obecně je známo, že pracovní skupiny nutné k výkonu povolání ovládnou znalosti na vyšší úrovni a také poskytnou příspěvek novými objevy. U učitelů tomu ale tak není. Velká část učitelů základních a středních škol nedělá průzkumy ani nevydává žádné publikace. Porovnávání a hodnocení této profese často svádí k tomu, že jsou lidé zaujatí. Nejen laici učitele řadí do skupiny s menší úrovní vzdělání, přestože v realitě se jedná o vědomosti hodné vysokoškolské úrovně.

Bezpochyby platí, že učitel musí disponovat mezioborovými vědomostmi, neboť hlavně na základní škole učitel nejvíce působí na žákův budoucí vývoj a osobní růst.

2. Dalším znakem učitelské profese je to, že se podílí na prospěchu společnosti, protože učí novou generaci pro další život soukromý i pracovní. Učitel byl vždy vnímán jako člověk, pro kterého je tato profese společenským úkolem. Učitelé jsou si toho vědomi a akceptují fakt, že nesou odpovědnost za edukaci dětí a mládeže. Také je zapotřebí, aby byl učitel schopen uvádět důkazy pro svůj přínos společnosti. Neměl by se pouze odvolávat na tradici poslání, ale měl by být s to rozumně a konkrétně svůj přínos objasnit.

3. Nezávislost lze zařadit jako třetí rys učitelské profese. Nejvyššího stupně nezávislosti se dotýkají vysokoškolští učitelé. U ostatních učitelů je svazována platnými školskými dokumenty. Každý učitel může rozhodovat o volbě učiva a úrovni optimalizace, způsobu dosažení cíle i o metodách vyhodnocení. Vtip je ale v tom, že někteří učitelé nechtějí docílit ani zčásti nezávislost a pouze se omezí na pokyny, které dostávají shora. Nezávislost si žádá přeměnu pracovního chování a velké množství vlastní odpovědnosti za edukační výsledky. To pro někoho může znamenat zátěž. Nezávislost přispívá k sebehodnocení a k sebereflexi. Učitelé se podceňují. Myslí si, že nic neumí a základem jejich povolání je pouhé „zprostředkování“ vědomostí. Ba naopak, jde totiž o špičkovou odbornost umět znalosti zprostředkovat. V tom je toto povolání exkluzivní a ojedinělé.

4. Etika učitele je propojena s jeho osobností, nadšením, respektováním, autoritou a zákonitou zodpovědností. Je však velmi složité pro učitele přesně určit etický kodex. Učitelská morálka má být rozvíjena již na pedagogických fakultách a měla by být samozřejmou součástí studijních programů.

5. Pracovní vyspělost se zakládá na principu akceptování jasného vzoru chování, které danou profesi vystihuje. Její příslušníci ji tak zastupují specializovaně i eticky. Příslušníky daného povolání pak zastupují organizace. Jenže učitelé takovouto instituci nemají.

V uvedeném rozboru bylo zjištěno, že učitelé těchto rysů nedosahují. Lze tedy říci, že učitelství není možné označit za opravdovou profesi. Některé důvody se dají potvrdit. Mezi učiteli jsou převážně ženy. Jejich povolání se dělí pouze podle toho, na kterém stupni školy pracují. Dobré je zde také zmínit pracovní dráhu učitele, ta je totiž přímá.

Každopádně je podstatné, aby učitelé získávali kompetence a odborné pozice ve struktuře profesí a společenských úkolů. Hlavně proto, že by se měli stále držet na pozici společensky důležité a nenahraditelné.

(VAŠUTOVÁ, 2004)

V první podkapitole je třeba popsat učitelovu osobnost, typologie učitele, jeho schopnosti a dovednosti.

1.1 Osobnost učitele

Termín osobnost je považován za psychologicky nejobecnější. Existuje mnoho definic, převážně se jedná jen o jednotlivé obměny, zde jsou uvedeny základní aspekty:

1. *osobnost zahrnuje rozsáhlý soubor momentů: vlastností, procesů a stavů, návyků, postojů, atd.;*
2. *osobnost se vyznačuje uspořádáním, strukturou dílčích momentů, je to velmi složitý systém;*
3. *osobnost vyjadřuje rozdíly, difference mezi lidmi, popřípadě jedinečnost člověka, jeho odlišnost od ostatních lidí.*

(ČÁP, MAREŠ, 2007, str. 111)

Dále je třeba uvést typologie učitelů. Typologií se najde celá řada, zde jsou ale uvedeny ty stěžejní.

DÓRINGOVA TYPOLOGIE

- a) *ideový – náboženský, vychovává podle svého smýšlení. Je přísný a na žáky působí jako nezázivný a bez smyslu pro humor.*
- b) *estetický – dává si záležet na rozvoji fantazie a estetického cítění. Ve vyučování upřednostňuje tvořivý přístup žáků.*

- c) sociální – třídu bere jako jeden komplex. Je tolerantní a trpělivý. Žáci ho mají rádi, někdy má potíže s kázní.
- d) teoretický – je orientovaný více na svůj předmět než na žáka. Nedbá na rozvoj osobnosti, ale na vštěpování vědomostí.
- e) ekonomický – je zaměřen na ekonomičnost vyučování, dbá na získání nejpříznivějších výsledků ve výuce.
- f) mocenský – uplatňuje svoji osobnost na úkor pozitivního vztahu mezi učitelem a žákem. Často používá tresty, autoritu udržuje strachem žáků.

LUKOVA TYPOLOGIE

Podle reakce na podněty působící na učitele rozlišuje Luka tyto typy:

- a) naivně reproduktivní – jeho reakce jsou instinktivní, žáci si osvojují vědomosti mechanicky. V oblibě ho mají spíše mladší žáci.
- b) naivně produktivní – je pohotový, usuzuje logicky. Žáky vede ke kreativě a k řešení problémů. Více je v oblibě u žáků středního a staršího školního věku.

Podle zpracování vnějších podnětů v učitelově psychice:

- a) reflexivně reproduktivní – je neobratný, řešení neobvyklých situací mu činí obtíže. Bývá neoblíbený a většinou nemá autoritu.
- b) reflexivně produktivní – není chápavý k problémům svých žáků, náročné situace řeší cestou, která nevede ke kladným výsledkům.

CASSELMANNOVA TYPOLOGIE

Podle stylu vedení:

- a) autoritativní – disponuje často tresty a je důsledný ve vykonávání svých příkazů.
- b) sociální – žáky respektuje, dává jim možnost rozhodnout se. Podporuje jejich iniciativu a je k dětem přátelský.

Podle použití pedagogických postupů:

- a) vědecko-systematický – vyučuje správně, srozumitelně a uspořádaně. Přispívá k rozvoji logického myšlení žáků.
- b) umělecký – dokáže upoutat pozornost žáků a podporuje rozvoj pozitivní motivace.
- c) praktický – má dobře zorganizovanou hodinu, pracuje s názornými pomůckami. Snaží se děti hodně naučit. Může dojít k podceňování teorie.

Dnešní učitel by se měl pokusit nesnižovat hodnotu vzdělávání na pouhé znalostní a obratnostní činnosti. Cílem edukace je především člověk, který zdravě přemýšlí, aplikuje své poznatky do vlastního života, je zdravý a společensky přizpůsobivý.

Na základě přetrvávající orientace stimulů učitele lze pedagogy rozdělit na 2 druhy:

- logotrop – takový učitel se zaměřuje na vlastní obor, na význam učeného předmětu. Je nadšený z volitelných předmětů a zájmových aktivit, není mu líto času ani námahy, které profesi věnuje.
- paidotrop – tento typ učitele se zaměřuje spíše na žáky samotné a na jejich trápení a nesnáze.

V praktickém životě těžko existuje učitel, který je vymezený. Správný učitel je stimulován uspokojováním svých psychických potřeb. Mezi specifické vlastnosti, kterými by měl disponovat, bezpochyby patří vlastnosti výkonové. Do nich se zahrnují schopnosti, vlohy, vědomosti, dovednosti a návyky.

Úspěšnost učitele spočívá v tom, že má tzv. speciální schopnosti, právě které jsou předpokladem k jeho prospívajícímu vlivu edukace.

Do těchto schopností se zařazují:

- didaktické schopnosti – zahrnují správné metody vyučování, dobrou přípravu učitele, jasné a zřetelné prezentování nové látky, zvětšování a obohacování vědomostních poznatků žáků, ale hlavně podporují žákovo individuální myšlení a kreativitu;
- tvořivé schopnosti – předpokládají správné definování vyučovacích a výchovných způsobů;
- percepční schopnosti – obsahují percepci žáků;
- vyjadřovací schopnosti – pojmají zřetelné slovní a nonverbální sdělování myšlenek, pocitů a postojů (i dovednosti jako gesta, haptika, práce s hlasem, apod.);
- komunikativní schopnosti – vyjadřují vzájemné působení mezi učitelem a žáky, např. jednání s nimi, oboustranný respekt, atd.;
- organizační schopnosti – obsahují rozvržení učitelovy práce a strukturu školních i mimoškolních činností;
- sebereflexní schopnosti – předpokládají, že učitel má ponětí o svých prioritách a nedokonalostech a to mu poskytne zpětnou vazbu, správná sebereflexe je předmětem autoedukace;
- pedagogický takt – je přínosem pro vývoj žáků; dává se najevo empatií, pokračuje přes spravedlivé a bystré rozhodování a je ohraničen pedagogickým optimismem.

Tyto schopnosti učitele se začínají vytvářet už během studia, nejvíce se ale rozvinou až v praxi. (PRUNNER a kol., 2003)

Učitel by měl také disponovat pedagogickými dovednostmi. Mezi elementární dovednosti lze zahrnout plánování a přípravu, realizaci vyučovací hodiny, řízení vyučovací hodiny, klima ve třídě, kázeň, klasifikace žáků a evaluaci vlastní práce. Tyto dovednosti je třeba neustále rozvíjet. Přestože o svých dovednostech učitelé často uvažují, ne vždy vedou v praxi ke zdokonalování.

Jejich vývoj je závislý nejen na motivaci učitele. Je zde obrovská diferencovanost ve způsobu sebereflexe. Většina učitelů ale přistupuje k výuce zodpovědně a používá nové metody.

Průběh rozvoje pedagogických dovedností je nepřetržitý. Jeho síla je ale proměnlivá podle situace a souvislosti. Pokud má být výuka účinná, je zcela žádoucí, aby pedagogovy dovednosti nestagnovaly na dovršeném stupni. (KYRIACOU, 2004)

KOMPETENCE UČITELE

Kompetence dělají učitele dobrým. Jedná se o schopnost osobnosti, která se skládá ze tří základních prvků – chování, poznávání a prožívání. Tyto prvky se ukazují v myšlení pedagoga a jeho dovedností vyvíjejících se z jeho způsobu vyučování.

Kompetence dle nizozemských autorů Koetsiera, Wubvelse a Korthagena:

- spouštěcí kompetence – obsahuje pedagogické dovednosti učitele pro přípravu, uskutečnění a hodnocení výuky;
- růstový potenciál – poskytuje samostatný odborný sebezvoje učitelovy osobnosti;
- výzkumné dovednosti – dovolují učiteli zkoumat svou pedagogickou činnost a díky tomuto prozkoumání jí zdokonalovat.

Kompetence dle Švece:

- kompetence k vyučování a výchově – diagnostická, psychopedagogická, komunikativní kompetence);
- osobnostní kompetence – zodpovědnost učitele za pedagogická nařízení, autenticitu a uznání sebe i druhých;
- rozvíjející kompetence – přizpůsobivost, informační, výzkumné, sebereflektivní a sebeřídící dovednosti.

Ve sféře odborných kompetencí učitele panuje spousta nejasností. Ať už se třeba jedná o dovednosti, jakými je absolvent obdařen. Je na místě konstatovat, že každá škola připraví absolventa do jiné míry znalostí.

Tím pádem nelze očekávat, že učitel, který začíná, bude uskutečňovat své povinnosti hodnotně stejně jako jeho starší kolegové.

(KALHOUS, 2002)

PEDAGOGICKÉ DOVEDNOSTI

Lze je definovat jako dílčí racionálně související činnosti učitele pomáhající učení žáka. Je nutné rozdělit podstatné složky takovýchto dovedností:

- vědomosti – zahrnující pedagogovy poznatky, které souvisejí s danou oblastí, žáky, konceptem vzdělávání, vyučovacími metodami, faktory, které mohou mít význam pro vyučovací proces a učení;
- rozhodování – zahrnující úvahu a rozhodnutí během přípravy na výuku, při výuce a po ní, orientované na co nejlepší získání vzdělávacích výsledků;
- činnost – napohled se ukazující chování učitele, jehož cílem je podporovat učení žáků.

KLÍČOVÉ DOVEDNOSTI UČITELE

Takové dovednosti obsahují jak obecné dovednosti, tak konkrétní. Obecně vzato se dá deklarovat, že je nejlepší zaměřit se na velice rozsáhlé a všeobecné dovednosti, které jsou pedagogovi užitečné.

Elementární pedagogické dovednosti vedoucí k úspěšnosti vyučování lze stručně charakterizovat tímto způsobem:

- *Plánování a příprava* – dovednosti participující výběr vyučovací jednotky, volba cílů a volba metod učení.
- *Realizace vyučovací jednotky* – dovednosti nezbytné k aktivizaci žáků, především postoj k hodnotě vyučování.
- *Řízení vyučovací jednotky* – dovednosti nutné k organizaci učebních aktivit, motivaci a zájmu o učení.

- *Klima třídy* – dovednosti nezbytné k pozitivnímu vztahu s žáky, jejich motivace a aktivita v činnostech.
- *Kázeň* – dovednosti podstatné k uchování pořádku a k řešení projevů nekázně.
- *Hodnocení prospěchu žáků* – dovednosti nutné k hodnocení výsledků žáků s cílem podporovat následný vývoj žáka.
- *Reflexe vlastní práce a evaluace* – dovednosti potřebné k ocenění své pedagogické práce s cílem ji v budoucnu zdokonalit.

Je důležité nezapomenout na to, že všechny výše uvedené dovednosti spolu k sobě nesporně patří a navzájem se ovlivňují. Všechny dovednosti spadající do okruhu uskutečnění vyučovací hodiny, vedení hodiny, tvorby atmosféry ve třídě a udržování kázně, jsou dovednosti interaktivní. Jinak řečeno, prvkem těchto dovedností je neustálé pozorování chování a činností žáků, kontinuální uzpůsobování práce učitele situaci a reakce na to, co žáci teď provádějí.

Každý učitel má vlastní zkušenosti z období, kdy sám chodil do školy. Tyto zážitky určitě nejvíce působí na jejich znalosti o stylu vyučování a jsou původem jejich vzorů, jak uskutečnit vyučovací jednotku.

Rozvoj pedagogických dovedností je založen na motivaci učitele. Mezi učiteli jsou však odchylky. Týkají se toho, jaké úsilí, energii a čas jsou ochotni věnovat úvahám o pedagogických dovednostech, které by vedly k jejich hodnocení a k zlepšení.

Skutečnost v životě od učitele vyžaduje dovednosti týkající se efektivního výkonu jeho práce. Asi nejlépe je možno rozvoj těchto dovedností vnímat jako neustálý průběh, jehož intenzita podléhá situaci současné souvislosti.

Pokud má mít pedagogovo vyučování spád, čerstvost a srozumitelnost, pak je důležité nestagnovat na docílené úrovni dovednosti.

(KYRIACOU, 2004)

Neexistuje snad práce, ve které by se člověk neseťkal s určitými obtížemi.

1.2 Problémy v učitel'ské profesi

V každém povolání působí interní a externí činitelé a kontradikce, které s sebou nesou určité komplikace. Pedagogové jsou neustále sledováni, souzeni a čelí hodnocení, která přichází ze stran žáků, rodičů, veřejnosti a leckdy i od kontrolních orgánů. Různé obtíže je důležité brát z hlediska permanentního problému, který je nedílným elementem každého povolání. Existují kritéria, se kterými je možno tyto obtíže odstraňovat. Komplikace mají vždy svůj původ, ať už se týkají pracovní náplně nebo předpokladů pro její vykonání. Konstantní součástí je především legislativně vymezený průběh školního roku.

Specifickým problémem této profese může být třeba to, že učitel je pro výchovu a vzdělávání permanentně pod tíhou předpokladů společnosti. Každý má ale kritéria jiná a učitel se setká s velkou škálou žáků. Automaticky je pedagogům přisuzováno menší sociální postavení. Je ovšem potřeba oplývat dovednostmi, mezi které patří schopnost rozhodovat, odpovědnost, sebereflexe, odolnost vůči stresu a pracovní sebevědomí. Samotné učitelství je postaveno do role státního zaměstnance a je známo, že v něm početně převažují ženy.

Např. na Slovensku byly zaznamenány hmotné problémy, jako jsou nízké mzdy a zdražování. Mezi další problémy patří osobní situace, zdravotní stav, vyčerpanost a nedostatek volného času. Je potřeba neopomenout pedagogické problémy zahrnující vysoké počty žáků ve třídě, neustálé přeměny obsahu vyučování a také vztahy mezi učiteli navzájem, vztahy se žáky, rodiči a řediteli škol. Jako následek těžkých poměrů mezi učiteli panuje stres, který už se projevuje nejen ve školském prostředí, ale také ve vlastním životě a v rodině. Vyskytnout se často může také vztahový problém vzhledem k tomu, že členy pedagogického sboru jsou převážně ženy. Pedagogové mohou využít poradenství i různé protistresové programy, ale se stresem se bohužel budou potýkat nadále každý den.

Mohou se objevit i problémy psychické. To se pak odrazí v soustředění na práci, celkovým oslabením a odezvou je špatný zdravotní stav.

V Evropě se průměrný věk učitelů stále zvedá a u nás se přiblížil k hranici 50 let. Někteří absolventi pedagogických fakult najdou uplatnění v jiném oboru, popřípadě jdou za lepším finančním ohodnocením. Pravděpodobně se obávají vzájemného působení ve škole a chtějí se tak vyvarovat nesnadným podmínkám, které s sebou tato profese přináší.

Učitelství reprezentují, jak už zde bylo zmíněno, převážně ženy. Toto tvrzení dokazují statistiky a pro učitelství jsou ženy charakteristické. Dá se uvést hned několik důvodů. Muži nejsou hodni povolání, které je považováno za povolání nižšího postavení. Platové ohodnocení je pro ně nízké. Nemají dispozice pro práci s mladšími žáky. Muže učitele najdeme proto spíše na vyšších stupních škol.

Ženy naopak vítají povolání přinášející záruku státního zaměstnání. Oplývají větší láskou k dětem. Úloha ženy jako matky se totiž promítá do role učitelské.

Pokud někdo svoje povolání vykonává už nějakou dobu, téměř se s ním shoduje. Intenzivní shoda s sebou může přinést negativní důsledky. Ty se mohou ukázat v podobě profesní deformace. Příznaky deformace lze vidět v tom, že učitelé přesouvají svou roli učitele do svého soukromí. Objevují se dispozice ke kárání, kontrole a udělování trestů. To se pak promítá nejen do osobního života, ale i do společnosti – dopravní prostředky, obchod anebo úřad. (VAŠUTOVÁ, 2004)

V případě, že je toho na učitele moc, mohou se dostavit jisté komplikace. Ty se mohou týkat psychických nebo fyzických aspektů.

1.3 Syndrom vyhoření

Syndrom vyhoření je provázen sledem různých symptomů. „*Vyhoření není totéž co stres. Dochází k němu v důsledku chronického stresu.*“ (STOCK, 2010, str. 15)

Nejpodstatnějšími znaky syndromu vyhoření jsou vyčerpání, odcizení a pokles výkonnosti.

- vyčerpání – člověk má pocit fyzického a psychického vyčerpání. Mezi příznaky fyzického vyčerpání lze zařadit únavu, slabost, svalové napětí, poruchy spánku, zažívací potíže, poruchy soustředění nebo náchylnost k nehodám. K psychickým příznakům vyhoření patří bezmoc, nízké sebeovládání, deprese, pocity strachu, apatie a pocity prázdnoty.

- odcizení – člověk má k práci a okolí chladný přístup. Úvodní *pracovní nasazení zeslabuje a na řadu přichází cynismus*. K výrazům odcizení náleží negativní stanovisko k sobě samému i k ostatním, negativní stanovisko k práci a k životu, ztráta sebeúcty, pocit své nedostatečnosti a pocit méněcennosti.

„Zvláštním projevem odcizení je přezíravý postoj člověka k jeho okolí, který může v krajním případě přerůst až v pohrdavé, sarkastické a agresivní chování. Ruku v ruce s ním jde často nechtít stýkat se jak s kolegy, tak s klienty.“

(STOCK, 2010, str. 20)

- pokles výkonnosti – nízká účinnost se zakládá na tom, že člověk už nedůvěřuje svým schopnostem. Mezi příznaky poklesu výkonnosti patří nespokojenost se svým výkonem, nízká výkonnost, větší spotřeba času a energie, ztráta entuziasmu a motivace, pocit selhání.

Každý si zaslouží a potřebuje odpočinek. Velmi vhodnou a účinnou kompenzací jsou relaxační techniky. Existuje několik druhů relaxací, od autogenních tréninků přes různé hypnózy, jógy, meditace až po biologickou zpětnou vazbu. Cílem těchto technik je snížení napětí, odbourání stresu a celkové zlepšení zdraví.

Úspěchem je pravidelnost, ta může zaručit:

- psychickou svěžest,
- zlepšení vnímání,
- snížení napětí,
- pravidelný dech,
- duševní rovnováhu,
- snížení krevního tlaku,
- změna aktivity v mozku.

Nejjednodušším způsobem jak začít je, pokud člověk začne myslet opět na to, že má nějaké záliby. Nejedná se pouze o několikadenní dovolenou, ale o občasné výrazy spokojenosti. K nim se např. řadí návštěva kina, divadla, restaurace či nákup, pobyt v přírodě, sport nebo jen tak trávit chvíli s přáteli. (STOCK, 2010)

Syndromem vyhoření v dnešní době trpí nejen pedagogové. Tato situace je důsledkem chybného sebehodnocení a hlavně nesprávného odhadnutí svých sil.

Jiné rizikové faktory je možné najít v chybné reflexi a malé podpory z okolí. Pokud nastane stav, že není zřetelně rozvržen úkol a kompetence, lehce to člověka přitlačí ke zdi.

Navenek to může působit jako nekompetentnost. Důležitým znakem je také konkurence v práci. S tím souvisí i pracovní předpoklady a stereotyp. (KALLWASS, 2007)

V následující podkapitole bude ve stručnosti uvedena problematika stresu.

1.4 Stres

V konverzaci se takovýmto odborným výrazem nazývá strach, frustrace, konfrontace a obecně nepříznivé stavy. Stres lze definovat jako přílišnou zátěž organismu.

(LIŠKOVÁ, 2006)

V souvislosti s určitou situací mohou občas pedagogové pociťovat deprivaci, napětí, nervozitu anebo také zklamání. Protože se tak děje převážně v pedagogické praxi, lze tento stres pojmenovat jako učitelský. Je známo, že velká část učitelů nějaký stres pociťuje.

Původem těchto příčin může být následující:

- žáci nemají motivaci k učení a jsou často neukáznění,
- vzdělávací plány se často mění,
- nevhodné předpoklady pro práci – nedostatečné finance,
- současné napětí,
- konfrontace s kolegy,
- dojem nedostatečně ceněné práce učitele.

Stres většinou člověk cítí tehdy, je-li na něj kladeno současně mnoho požadavků najednou a on je nezvládne hodnotně splnit. Jindy naopak člověk přijde do stresu např. konfliktem s rodiči, časovým presem, nefunkčním přístrojem, který je zapotřebí k výuce, atd.

Stres také pak působí na hodnotu práce. Pokud se jedná o dlouhodobou zátěž, může dojít ke znechucení a až ke ztrátě zájmu o učení. Dalším problémem je to, že se mohou zhoršit vztahy se žáky ve třídě. Takové vyučování se dá považovat za neefektivní.

Existuje mnoho způsobů, jak se se stresem vyrovnat. Jsou jimi tzv. přímé akce a uvolňující techniky. Přímé akce se zaměřují na konkrétní zdroj stresu. Mezi další techniky patří také relaxační cvičení. Hlavní je, aby si pedagog po práci odpočinul a našel čas na uvolnění.

Čelit stresu člověk musí podle toho, v jakých podmínkách žije. Samozřejmě záleží na povaze člověka. Zmírnit stres učitelé mohou hlavně tak, že budou pracovat v příjemném prostředí a budou spolupracovat.

(KYRIACOU, 2004)

V práci mohou být lidé spokojení či nikoliv. V další podkapitole je nastíněno, jak je to se spokojeností u učitelů.

1.5 Spokojenost v profesi

Pocit spokojenosti nebo nespokojenosti závisí na rozsahu prožitků, které jsou s ní spojené. Každé pohlaví je vnímavé jiným způsobem. Žena se dokáže zaměstnat zápornými vlivy na mnohem delší dobu než muž. Ten se spíše povznese.

Mezi nejfrekventovanější příčiny, kvůli kterým jsou učitelé nespokojeni, lze zařadit:

- chyby v sociálním ocenění povolání, počínaje malou mzdou;
- chyby ve spolupráci mezi rodiči a učiteli;
- nedostatky ohledně hmotného zařízení ve vyučování;
- subjektivní chyby učitelů;
- chyby ve spolupráci mezi učiteli;
- chyby ve správě, které začínají ve vedení školství a končí určitými poměry ve škole.

Byly provedeny také výzkumy, ze kterých je patrné, že ženy jako učitelky více ocení učitelský sukces a valnou pověst. Avšak muži berou za podstatnější to, že jejich obor je pro ně zálibou. Jedná se tedy o interní poznání. Samozřejmě záleží na stáří učitelů. Starší učitele uspokojuje žáky obohatit o řadu vědomostí, zato mladší učitelé ocení kladnou odezvu od žáků.

Z ostatních výzkumů je také patrné, že dalšími faktory, které rozhodují o spokojenosti pedagogů, jsou příčiny výběru povolání, zázemí, jenž učitel má, obtížnost performance povolání a v neposlední řadě tam patří klima ve škole a vztahy mezi učiteli navzájem.

Dle výzkumu Rozvoje národní vzdělanosti a vzdělávání učitelů v evropském kontextu je dokázáno, že mnozí vysokoškolští profesori nemají praktickou zkušenost.

Tato nevýhoda má pak negativní důsledky ohledně vzdělávání budoucích učitelů. Stává se pak záležitostí založenou na teorii a reprodukci nevlastní empirie. (VAŠUTOVÁ, 2004)

Zásadní věcí v učitelské profesi je komunikace mezi školou, učitelem a rodinou.

1.6 Spolupráce rodiny a školy

Spolupráce rodiny a školy je příležitostí, jak lze zesílit efektivitu edukace žáků. Očekává se tak otevřenost školy vzhledem k exogenním vlivům, používat a tvořit prostor pro dialog. Komunikace s rodiči žáků neodmyslitelně náleží k učitelské profesi. Rodiče by měli být seznámeni v oblasti vzdělávání – seznámení s cíli a aktivitami žáků, možnosti využití poradenských zařízení a spolupráce při individuálním vzdělávání. Dále se to týká oblasti výchovy – seznamování a zapojení žáka do kolektivu, návrhy výchovných opatření. Poslední oblastí je samotné začlenění rodičů – pomoc při mimoškolních aktivitách, zapojení do projektů, besed a rad či sdružení škol.

(VALIŠOVÁ, KASÍKOVÁ, 2011)

Komunikace učitelů s rodiči žáků je často původem nedorozumění. Velká část rodičů nerada slyší, že něco dělá špatně. Očekávají od učitele, že bude jejich dítě nejen obohacovat o vědomosti a dovednosti, ale také, že ho bude vychovávat. Role rodičů je tak často přesměrována na učitele. Očekává se, že to, co rodiče nezvládli, udělá učitel.

Výchovu a vzdělání od sebe nelze oddělit. Na úspěšnou komunikaci se učitel musí připravit. Samotná komunikace by měla být aktivní a konstruktivní. Mezi potřebné kompetence patří:

- styl řízení dialogu,
- jednání s respektem,
- podpora při osvojování vzájemného působení s dítětem domácí přípravy na vyučování,
- usnadnění orientace rozeznání a osvětlení kladných stránek vývoje dítěte.

Podstatnou úlohu má zvláště první rozhovor s rodiči. V jeho procesu se tvoří jádro vztahu mezi učitelem a rodiči.

Jsou-li rodiče přesvědčeni o tom, že učitel má snahu jejich dítě podporovat a přijímá jejich názory, tak se může začít tvořit dobrý vztah. Rodiče potřebují cítit, že jsou učitelem respektováni a jsou rovnými partnery. Dialog by se měl skládat z těchto částí:

- příprava 2 – 3 témat,
- výběr ukázek žákovy práce (sešity, pracovní listy, ...),
- charakteristika chování žáka (je třeba začít pozitivně, tzn. nejprve žáka chválit a až potom uvést problémy),
- definování otázek ohledně chování žáka (např. jak se chová doma, jak rodiče na jeho chování reagují, ...),
- koncept strategie působení na žáka.

Spolupráce s rodiči je pro učitele velmi důležitý úkol. Je tady příležitost podporovat žákův rozvoj ze strany rodiny i školy, to pak samozřejmě dává možnost společnému hledání přijatelných důvodů a metod řešení potenciálních problémů žáka s učením.

K nejfrekventovanějším tématům patří nadměrná povolnost, naopak také přílišná přísnost, kromě toho příhody ve vyučování, ke kterým mají nejčastěji rodiče výhrady. Mnohokrát tyto problémy souvisí s domácí přípravou a přípravou dítěte na vyučování.

(ONDRÁČEK, 2005)

2 Kázeň

K tématu diplomové práce neodmyslitelně patří kázeň. V této kapitole bude popsán výklad kázeň, její definice, příčiny nekázně a její řešení.

2.1 Definice kázně

V literatuře je možné najít několik vymezení tohoto pojmu. Dle rozborů jevu kázně vyplývá, že pro stanovení přesného termínu není možné pracovat bez pojmů „norma“ a „dodržování norem“. Objektivně se tak dá kázeň vymezit jako bezděčné respektování všeobecně stanovených závazných norem.

Školní kázeň je vymezena jako uvědomělé respektování školního řádu a instrukcí vymezených učitelem.

2.2 Současný výklad kázně

Každý chápe kázeň jiným způsobem. Někdo by ji mohl považovat za symbol počestnosti nebo dokonce přednosti, druzí v ní mohou nalézt projev nesvobody a nelítostného podrobení se.

Dnešní societa přináší v souvislosti s vývojem a úrovní vědních disciplín pokrokový rozsah edukace. Tato skutečnost a požadavky kladené na současného jedince si žádají moderní pohled na kázeň, která je základním činitelem školy i society.

Současné objasnění kázně se týká těchto kategorií:

- *cíl kázně* – přeměna se zaměřuje hlavně na sebekontrolu, autoedukaci, umění nést odpovědnost za své činy a za svůj život;
- *funkce kázně* – změna výkladu, že kázeň je již nezbytně nutná k procesu vyučování a stává se garancí pro učitele;
- *obsah kázně* – rozlišování aktivní a pasivní kázně. Pasivní žák je ten, který dodržuje školní řád a nijak na sebe neupozorňuje, nezastane se ale například spolužáka, kterému je ubližováno;
- *konstituování norem kázně* – školní řád už nesestavuje pouze ředitel s pedagogickou radou, podílejí se na něm i žáci školy.

Ve třídě si žáci mohou ještě vytvořit vlastní pravidla chování ve spolupráci s třídním učitelem;

- *zodpovědnost za kázeň žáků* – odpovědnost za chování žáků nese nejen rodina, nově také škola;
- *rozvíjení kázně* – rozvoj kázně je postupný a perspektivní proces, nikoliv krátkodobý;
- *metody přispívající k ukázněnosti žáků* – z oblasti metod už nejsou vidět jen tradiční způsoby, které byly převážně zaměřeny na odměny a tresty, nové metody učí žáky autoritě, kázni a kultivovanosti. Patří mezi ně např. projektová výuka, kooperativní učení, skupinová práce a asertivní výchova.

2.3 Dosažitelnost kázně

Obecně se ví, že pro prospěšného jedince je dosažení kázně přístupné. Ověřené to bylo již několikrát ve školní praxi, z dějin civilizace, stejně tak ve specializované beletrii v oboru biologie, psychologie, sociologie, pedagogiky i antropologie. Znamená to, že se pochopitelně očekává, že tento prospěšný jedinec zvládne množství i vysoké požadavky pravidel, stejně tak nástroje sloužící k dosažení kázně mají být úměrné jeho věku a osobitosti. Shrnout by to šlo asi takto, je důležité používat takovou formu kázně, kterou žáci a studenti mají šanci dosáhnout.

2.4 Přírozenost nekázně

Sporné se může zdát to, že je potřeba také vzít na vědomí skutečnost, že nekázeň je do určitého měřítka přirozená. Málokterý člověk má rád různá omezení nebo poslouchání jistých příkazů. Je téměř stoprocentně jisté, že po celém světě nelze najít člověka, který by nikdy ve svém životě úmyslně nepřekročil stanovená pravidla chování. U batolat a v pubertě jedinec zažije období, které je charakterizováno vzdorem. Jde o výraz úsilí se osamostatnit a přestat být omezován. Obdobné chování je součástí lidského rozvoje. Také život samotný nese velké množství okolností, které přesně k nekázni vyzývají. Ve škole se nekázeň nemá tolerovat, i když je ve skutečnosti přirozená.

Je třeba usilovat o to, aby se z malinkých a neškodných provinění nededukovaly soudy o zkažených dětech a neukládaly se nesmyslně drastické postihy.

2.5 Projevy školní nekázně

Nekázeň žáků ve škole je významný oříšek. Dokazuje to množství příznaků, začínaje různými vědeckými šetřeními, závěry České školní inspekce, výsledky kolektivního projektu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, přes nepřetržitě vycházející zprávy v médiích až po zasmušilé statistiky hovořící o kriminalitě mladistvých.

Projevy nekázně se přetváří s jednotlivým obdobím. Začátek dalších negativních znaků chování je v blízké souvislosti s rozvojem v odvětví vědy a techniky a přímo navazuje na vývoj nové technologie.

„Některé dřívější projevy chování žáků označované jako nekázeň prakticky vymizely (rouhání se, projevy bezbožnosti), jiné přežívají dodnes (šikana, vulgárnost, drzost). Některé přestupky jsou nové (nošení výbušnin do školy, výhružné telefonáty oznamující umístění výbušniny ve škole, vyrušování či prostřednictvím mobilního telefonu), jiné staronové (alkohol, kouření, drogy).“ (BENDL, 2011)

2.6 Příčiny nekázně žáků ve škole

Příčin nekázně je mnoho a je složité určit podíl jejich vlivu. Platí ale, že čím lépe se budou pedagogové orientovat v příčinách nekázně, respektive ve vlivech, které působí na kázeň, tím větší mají šanci na výchovný úspěch.

Příčiny nekázně:

- více přirozené agresivity u dětí,
- některé způsoby onemocnění nebo poruchy chování,
- životní prostředí,
- malá disciplína ve společnosti,
- negativní vliv médií,
- nadměrné zatížení dětí (učivo ve škole, mnoho zájmových kroužků,..),

- nuda,
- zápas žáků o postavení ve třídě,
- neútné školní prostředí,
- nevyhovující hygienické podmínky,
- minimální šance pohybu o přestávkách,
- snaha žáka na sebe upozornit,
- menšina učitelů – mužů na základních školách,
- zdravá (fyziologická) neposlušnost,
- školní neúspěšnost,
- testování učitele – co si všechno mohou žáci dovolit,
- chování některých učitelů (nevhodné poznámky na žáky, ponižování,...). (BENDL, 2011)

2.7 Kázeň a řešení problémů

Hlavní je fakt, že se žáci nesmí začít nudit. Nejsnadnějším způsobem jak zjistit, že nastal nějaký problém je, vést s žákem dialog. Dobré je, pokud učitel žákovi naslouchá. Svou přízeň pak může vyjádřit neverbálně. Dále je prospěšné sdělit, o jaký problém se jedná a shodnout se na případném východisku. Když žáka řešení nenapadne, učitel by mu měl sdělit svůj návrh. Je vhodné, aby souhlasily obě strany. Po určité době je potřeba zjistit, jestli se žák k cíli dopracoval.

Mezi nejfrekventovanější kázeňské problémy můžeme zařadit nevhodnou práci. Souvisí to s obtížností zadaných úkolů a s jejich způsobem zadávání. Další záležitost se týká tzv. zkoušení učitelů. V podstatě žáci zlobí co nejvíce, dokud nepoznají, jakou míru odezvy jejich chování vyvolá. Někteří žáci na sebe jen zase potřebují upoutat pozornost.

Učitel by měl být za každou cenu spravedlivý a neměl by být nervózní. Žáci si takové chování brzy rozmyslí, pokud uvidí, že je učitel sebevědomí, nekompromisní a neoblomný. Někteří žáci se snaží, poutat na sebe co nejvíce pozornosti. Není to vůbec snadné, ale doporučuje se zajímat se o jeho veškerou práci.

Na další rušivé elementy je pak třeba soustředit se co nejméně. Strategicky je potřebné vymyslet, kde bude mít tento žák místo ve třídě. Je vhodné, občas žáka přesadit.

Reagovat na nekázeň lze i bez přerušování průběhu hodiny. Doporučuje se použít těchto 5 technik:

- oční kontakt se žákem,
- v očním kontaktu chvíli setrvat,
- jít směrem k žákovi,
- zdržet se v jeho blízkosti,
- při střetnutí pohledů zavrtět hlavou.

Mezi dalšími metodami budou uvedeny ty podstatnější, ty už ale hodinu mírně naruší:

- oslovit žáka jménem,
- zeptat se žáka na probíranou látku,
- zastavit práci a vybídnout žáka, aby své chování přehodnotil,
- přesadit žáka na jiné místo,
- vést dialog po vyučovací hodině – mezi 4 očima.

(PETTY, 2004)

Jak je dobré zacházet s kázeňskými prostředky je napsáno v uvedeném desateru zásad.

Desatero zásad aplikace kázeňských prostředků:

1. Kázeňské prostředky by měly respektovat jedincovu důstojnost.
2. Při uplatňování kázeňských prostředků je nutné mít na zřeteli hlavní výchovný cíl.
3. Kázeňské prostředky mají být přiměřené osobnosti žáka (věk, povaha, pohlaví, rozumová a citová vyspělost,...).
4. Kázeňské prostředky mají být přiměřené situaci, za které dochází k jejich uplatňování.
5. Kázeňské prostředky by měly být adekvátní učitelům.

6. Kázeňské prostředky je třeba užívat s rozmyslem a pokud možno v klidu.
7. Uplatňování kázeňských prostředků by měli žáci chápat jako spravedlivé.
8. Kázeňský prostředek je třeba kombinovat s dalšími metodami ukázněvání.
9. Je nutné brát v úvahu účinek na ostatní žáky.
10. Je důležité být důsledný při používání kázeňských prostředků.

(BENDL, 2011)

Dnes je již možné sepsat se žákem tzv. smlouvu. Do té lze zapsat všechno ohledně žákova chování, plnění úkolů, termínů odevzdání apod. Hned za tím by mělo následovat, co se stane tehdy, nedodrží-li žák, co slíbil – na čem se s učitelem před rodiči domluvil. Smlouvu pak podepíše učitel, žák, případně rodiče.

Je zcela jasné, že všechny problémy nemají jasné řešení. Přestože je každý žák jiný, učitel se musí snažit jednat vždy profesionálně. V takových chvílích si lze alespoň připomenout následující motto:

„Bože, dej mi milost, abych uměl přijímat věci, které nemohu změnit, a odvalu měnit ty, které změnit nemohu – a moudrost, abych uměl tyto věci rozlišovat.“

(PETTY, 2004, str.103)

Žáky je potřeba za jejich činy odměňovat, někdy bohužel i trestat. Pro někoho to může sloužit jako motivace.

2.8 Odměny a tresty

Mezi nejfrekventovanější výchovné prostředky patří odměny a tresty. Výchova by ale neměla být omezena jen na odměny a tresty, to pak totiž může mít negativní účinek. I přesto mají ve výchově podstatnou úlohu.

Odměna je takový vliv rodičů, pedagogů a sociální skupiny, který je spojený se specifickým chováním jedince. To dává najevo pozitivní hodnocení tohoto jednání a uspokojuje některé potřeby člověka, přináší libost a radost.

Trest je takový vliv rodičů, pedagogů a sociální skupiny, který je spojený se specifickým chováním jedince. To dává najevo negativní hodnocení tohoto jednání a omezuje uspokojení některých potřeb člověka, přináší nelibost, někdy dojde až k frustraci.

Proto je nutné dodržovat podmínky, za kterých je trest správně účinný.

Podmínky účinnosti trestu:

- učitelova autorita;
- žák cítí, že ho má učitel rád;
- žák ví, za co byl potrestán;
- trest je pocíťován jako zasloužený;
- třída vnímá trest jako spravedlivý;
- trest je udělován co nejdříve po přestupku;
- nepoškozuje žákovo psychické zdraví;
- není přehnaně tvrdý ani extrémně mírný.

Při trestání je nutné brát ohled na rozdíly mezi žáky (pohlaví, věk, atd.). Nelze trestat vždy všechny žáky stejnou měrou.

(BENDL, 2011)

Přehled nejpoužívanějších odměn:

- pochvala, úsměv, projev sympatie, kladné hodnocení;
- věcný dárek;
- zprostředkování zážitku nebo činnosti, po kterých dítě touží.

Přehled nejpoužívanějších trestů:

- fyzické tresty – dnes se již nepoužívají;
- psychické trestání – záporné emoce (mračení se, hněv);
- zákaz oblíbené činnosti, vykonání neoblíbené činnosti (zákaz sledování televize, úklidové práce,...).

(ČÁP, MAREŠ, 2007)

3 Autorita

Má-li učitel potíže s kázní, počátek nastal zřejmě již při prvním kontaktu s dětmi, kdy dal jasně najevo svou autoritu. Bez autority bude kázně těžko dosaženo.

„Svoboda není možná bez autority, jinak by se proměnila v chaos. A autorita není možná bez svobody, jinak by se proměnila v tyranii.“

Stefan Zweig

Samotný pojem autorita je velmi spletitý. Ani ho nelze jednoznačně definovat. Autoritu lze chápat jako podstatný způsob vykonávání vlivu, který je podložen opodstatněním, oprávněností státní moci a působením jisté osobnosti, organizace nebo skupiny. Samotný pojem je z latinského slova auctoritas, tzn. mít platnost, význam, respekt, váhu nebo oprávnění.

(NEVRKLOVÁ, 2008)

3.1 Charakteristika autority

Autorita bývá chápána ve třech úrovních:

- *jako všeobecně uznávaná vážnost, vliv, úcta, moc, obdiv;*
- *jako všeobecně uznávaný odborník, vlivný činitel;*
- *ve smyslu úřadu (stát, věda, státní symboly, právo a zákon, policie).*

(VALIŠOVÁ, KASÍKOVÁ, 2011, str. 446)

K nejvýstižnějším a nejpoužívanějším slovům stejného nebo podobného významu pojmu autorita se uvádí vliv, dominance, řízení a kompetence.

V období mladšího školního věku je vztah výchovy a autority zvláštní. Děti vnímají svět prakticky a svými tvořícími se hodnotami ho zkouší. K jejich zájmům v té chvíli patří věda, auta, hudba i filmy. Své koníčky zaměřují do kulturní oblasti, vědecké a technické. Rozumní rodiče a pedagogové nechávají kompetenci na dítěti samotném, jeho konání pak směřují do rozvoje v jisté oblasti. Přitom zdůrazňují poznatky a argumenty, které jsou přínosem k vyřešení situace.

(VALIŠOVÁ, KASÍKOVÁ, 2011)

Autorita se s výchovou vzájemně doplňuje. Je třeba vysvětlit, jaký je mezi nimi vztah.

3.2 Vztah autority a výchovy

Člověka nelze zbavit jeho individuality, tudíž se nedá formovat podle všeobecného vzoru. Jenže dítě žije ve společnosti, kde se svoboda a autorita nevyklučuje.

Jakákoliv výchova je tzv. autoritativní, pomáhá totiž začleňovat nové členy do společnosti a učí se dodržovat pravidla. Veškeré způsoby demokracie oddělují pravomoc a zodpovědnost vedle velkého počtu občanů nebo sdružení, dále pak dodržují zákony a zavrhuje anarchii.

Vztah mezi autoritou a výchovou lze vystihnout asi tak, že právě v samotné autoritě jsou ukotveny normy a hodnoty společnosti a pomocí autority jsou uplatňovány.

3.3 Vytváření autority

Způsob získání dobré kázně je postaven na tom, že děti mají roli učitele přijmout a akceptovat. Je zde v roli toho, kdo je usměrňuje. Autorita je učiteli dána. Od nástupu do školy se žáci s takovýmto způsobem vedení seznamují. Status učitele je do určitého rozsahu závislý na těchto znacích:

- způsob dávání najevo svého postavení,
- příslušná výuka,
- uskutečnění manažerského vedení,
- silné stanovisko k nepříjemnému chování žáků.

Nejpodstatnější je, jestli učitel jedná shodně se svým postavením. Žáci tak dostávají pocit, že učitelovo konání je správné. Když pedagog zadává instrukce, velmi podstatnou tam hraje verbální i neverbální komunikace. Děti lační po rozhodujícím a sebevědomém výrazu. Podle výšky hlasu, jeho síly, řeči těla a kontaktu očí, žáci vnímají učitelovo postavení. To je projevem různých aktivit, kde učitel svůj status zdůrazňuje. K vyjadřování neoddělitelně patří i dotyk. Je třeba pamatovat na to, že ne každý žák takovýto způsob dotyku správně pochopí.

Dalším podstatným aspektem je to, že žáci dokáží dobře vnímat učitelovo zaujetí ve vyučovaném předmětu.

Správná organizace a formy hodin pozitivně vedou ke stabilizaci učitelovy autority. Pokud děti cítí, že je pro ně vyučování neuspokojivé, je to tím, že buď má učitel nedostačující pedagogické dovednosti anebo věnuje své práci málo snahy. Právě proto se pak jako následek např. objevuje ve třídě nekázeň.

Výchova a vzdělávání pojatá ve vyšším formátu přispívá žákům v jejich rozvoji hrdosti a sebeúcty.

Posledním zdrojem autority je styl vedení třídy. Neustále musí být žáci aktivizováni. Zřetelné hledisko vedení třídy je spatřeno ve stanovení jistých ujednání a nároky na chování žáků. Nezbytné je stanovit pravidla chování a prosazovat úměrné způsoby vedení třídy. (KYRIACOU, 2004)

Dále je uveden stav, který odpovídá současné době.

3.4 Současná situace

Na dnešních dětech člověk snadno spatřuje negativní projevy, mezi které se řadí např. nedostatečná kázeň, nízká tolerance, malá sebekontrola, žádný smysl pro povinnost nebo zodpovědnost. Pedagog je pro žáky vzorem, proto by z něj měla vyzařovat autorita. Pojetí a chápání autority je u každého učitele a v každé třídě odlišné. Proto je důležité, aby byl učitel zralý a uměl si s žáky poradit. Vztah mezi učitelem a žáky je postaven na vzájemné důvěře a utváří se dlouhodobě. Cílem učitele by mělo být vytvořit si takovou autoritu, kterou by žáci respektovali dobrovolně. Také by žáci měli přijít na to, že učitel je jim pomocníkem, který chce usnadnit jejich výchovný a vzdělávací proces. (NEVRKLOVÁ, 2008)

Nakonec této kapitoly je vhodné, uvést zde výstižné *Príslovi z Orientu*:

- *Je-li dítě káráno, naučí se odsuzovat.*
- *Žije-li dítě v nepřátelství, naučí se útočit.*
- *Žije-li dítě v posměchu, naučí se vyhýbavosti.*
- *Žije-li dítě v povzbuzení, naučí se smělosti.*

- *Žije-li dítě s pochvalou, naučí se oceňovat.*
- *Žije-li dítě v toleranci, naučí se trpělivosti.*
- *Žije-li dítě v poctivosti, naučí se spravedlnosti.*
- *Žije-li dítě v bezpečí, naučí se věřit.*
- *Žije-li dítě přijímáno a obklopeno přátelstvím, naučí se ve světě hledat lásku.*

(BENDL, 2004, str.164)

4 Motivace

K udržení kázně a příjemné atmosféry ve třídě důležitá správná volba motivace. V kapitole lze najít návod, jak motivaci zvětšit, co motivaci naopak snižuje a učitelovu kreativitu. Nejprve bude pojem motivace objasněn.

4.1 Definice motivace

Slovo motivace je datováno z latinského slova *movere* – hýbat, pohybovat. Motivace se proto váže k původu chování, podporuje stimulaci člověka a poskytuje jeho konání specifický cíl. V širším slova smyslu je možno motivaci chápat jako soubor příznaků, které povzbuzují chování člověka. K motivaci také neodmyslitelně patří určitý stimul, podnět. Tyto stimuly lze rozdělit následovně:

- endogenní a exogenní,
- vědomé a nevědomé,
- pravé a vznešené (jsou akceptovány společností).

(PRUNNER a kol., 2003)

Pro vnitřní motivaci platí, že žáci pracují aktivně z toho důvodu, aby vyhověli své zvědavosti a nadšení pro probíranou látku. Je podstatné, do jakého rozsahu jsou pro žáky vzdělávací aktivity impulsem k vynaloženému snažení.

Vnější motivaci lze chápat jako podíl na aktivitě proto, aby žák dospěl k jistému cíli, kde získá jistou odměnu. Začlenění do aktivity je potom způsobem, kterým dosáhne dalšího cíle. Tím může být např. uznání, ocenění od spolužáků a vyvarování se tak případnému nezdaru.

Motivaci lze vystihnout různými odbornými výrazy. Konvenčním pojmenování pro biologické motivy byl instinkt a pud. Prakticky všechno v lidském těle se vykládalo biologicky danými instinkty. Pojem instinkt se převážně používá pro pojmenování specifických podob chování zvířat.

Pojem pud je používán zpravidla u motivů biologicky daných, např. hlad nebo žízeň. (ČÁP, MAREŠ, 2007)

Aktivizace šance na úspěch se u každého žáka liší. Děje se tak proto, že každý má nějaké zkušenosti z vlastní rodiny. Zejména se to týká toho, jak rodiče své děti doma podporují. Zda se starají o věci, které mají děti ve škole nebo jestli si děti cení. Předpoklady, které jsou žákům dávány, je nutno stanovit realisticky, zato obtížně. Měly by vyjadřovat, že aktivity jsou hodnotné a že na každém zlepšení žáka opravdu záleží.

(KYRIACOU, 2004)

Bylo by dobré nastínit, jak se přibližně chová člověk, který je motivován:

- je rozhodný,
- chová se proměnlivě,
- jeho odezva na hodnocení je přiměřená,
- vystupuje integrovaně,
- učí se z vlastních chyb,
- předpovídá důsledky své odezvy,
- aktivity vykonává ekonomicky.

Naopak člověk zklamaný se bude pravděpodobně chovat takto:

- nebude směřovat ke stanovenému cíli,
- jeho chování bude stabilní a neměnné,
- nebude reagovat příjemně na hodnocení,
- neponaučí se ze svých chyb,
- cíle dosahuje stále bezvýslednými postupy,
- chová se destruktivně,
- pracuje ekonomicky nevýhodně,
- nepředpovídá důsledky svého chování.

(PRUNNER a kol., 2003)

Dále je popsáno, jakými způsoby lze motivaci zvětšit.

4.2 Zvětšení motivace

Každý učitel považuje motivaci za presumpci zdařilého učení. Hodně učitelů si za největší úlohu klade dohnat žáky k tomu, aby se učit toužili. Pokud se zvolí správná motivace, lze tak rychlost učení významně zvětšit.

Nyní bude uvedeno sedm činitelů, proč se žáci učit chtějí. Následovat bude způsob, jakým by se u žáků mohla zvětšit dychtivost po učení:

1. Věci, které se učím, se mi hodí.

Je třeba si uvědomit, že převážná část učiva ve škole je pro většinu žáků prakticky nevyužitelná. Motivace není potřeba tehdy, vyučuje-li učitel například biologii studenta, který se chce stát lékařem a biologie je jeho koníček. Proto je důležité, aby učitel usiloval o tvoření vzájemných vztahů se zálibami svých žáků.

2. Kvalifikace, kterou studiem získám, se mi hodí.

Existuje minimum žáků, kteří mají ponětí, co by vlastně jednou chtěli dělat. Kvalifikace občas značí dlouholetý cíl, zřejmě proto mládež mnohdy v úsilí o dosažení cíle nevidí žádný význam. Optimální je, pokud jsou žáci s cílem seznámeni. Ve škole se tímto cílem většinou stává výsledná evaluace. Žáci své povinnosti pak plní pečlivěji, protože jsou si vědomi toho, že výsledky, ke kterým se dopravují, mají vliv na konečné známky. Učení dodá smysl praxe, exkurze a další prostředky. Učitel by měl zmiňovat význam prezentovaného učiva průběžně.

3. Při učení mívám obvykle dobré výsledky a tento úspěch mi zvyšuje sebevědomí.

Přesně tohle je pro téměř každého žáka zásadní motivační činitel. Kladné výsledky při učení žákům zvedají jejich sebejistotu. Člověk má pocit, že něčeho docílil. Z toho důvodu občas mezi žáky panuje soutěživost, každý se totiž rád dozví, jakou známku mají i ostatní. Proto jsou mezi žáky oblíbené i složitější problémové úkoly. Jde o to, mít úspěch.

Tato motivace je nejvýznamnější a je pohonem pro vývoj učení. Je zcela normální, že vše, co nám jde, nás baví a na druhou stranu to, co nám nejde, nás nebaví. Jestliže žák dosáhne při učení úspěchu, dosáhne tím větší víry ve své schopnosti, a tím je dítěti dána možnost prosadit se.

4. Když se budu dobře učit, vyvolá to příznivý ohlas mého učitele nebo mých spolužáků.

Přesto, že žáka učení bavit vůbec nemusí, zpravidla vždy udržuje tempo svých spolužáků ve třídě. Nikdo nechce být označen jako hlupák třídy. Žáci jsou rádi oceněni nejen svými spolužáky. Dobrou motivací jsou hry a různé problémové úkoly. Je třeba ale dbát na to, aby u vítězů nedošlo k velkému zvýšení sebevědomí a naopak u poražených k nezdravému snížení sebevědomí. Učitel by měl utvářet u žáků optimistický přístup k učení.

5. Když se nebudu učit, bude to mít nepříjemné (a dosti bezprostřední) důsledky.

Pro výbornou úroveň vědomostí jsou podstatné průběžné testy. Testy působí stejně tak jako motivační faktor. Dobré je znalosti zkoušet pravidelně. Špatné hodnocení může motivovat, ale pouze za předpokladu, že bude dosaženo úspěchu. Ztráta motivace může nastat nepřetržitým neúspěchem.

6. Věci, které se učím, jsou zajímavé a vzbuzují moji zvědavost.

Samotný proces učení umožňuje, aby občas uspokojil bezprostřední zvědavost. Ta je vyvolávána velkým množstvím oblastí lidského poznání.

7. Zjišťuji, že vyučování je zajímavé.

Může se stát, že se žákovi líbí aktivity přichystané pedagogem, přestože ho předmět nijak neupoutal. Takové aktivity mohou pobízet k sebevyjadřování a kreativitě.

Vyučování v každém případě motivuje tehdy, pokud hodiny alespoň trochu souvisí se skutečným životem žáků. Záleží ovšem také na tom, jestli do vyučování vneseme i něco osobního. K tomu učitel potřebuje zapojit svoji představivost.

Dalším způsobem je například vnést do hodiny nějaký problém nebo hádanku. Veškerá překvapení vyvolávají zvědavost a popuzují člověka přemýšlet. To podporuje motivaci žáků.

Nelze opomenout, že je podstatné ukojit své potřeby. Potřeby hierarchizoval podle nejdůležitějších psycholog A. H. Maslow do tzv. Maslowovy pyramidy potřeb. (obr. 1) Začal tím nejpotřebnějším a to jsou fyziologické potřeby.

Na další potřeby dojde až poté, jsou-li uspokojeny tyto základní fyziologické. Ostatními tedy jsou: potřeba bezpečí a jistoty, potřeba sounáležitosti – např. přijetí od svých spolužáků a učitelů, potřeba uznání – např. úspěch v učení a seberealizace. Seberealizace zahrnuje sebenaplnění, kreativitu, uplatnění osobních dovedností a také ocenění.

Maslowova pyramida potřeb

Obrázek 1 Maslowova pyramida potřeb

Žáci se učí sami, proto by za učení měli nést malou část zodpovědnosti. Značná část žáků je názoru, že k získání vědomostí stačí být ve škole a plnit uložené úkoly. Čekají, až se látku samočinně naučí. Takový přístup lze označit jako pasivní. Role učitele je zde zásadní. Je dobré stavět se do pozice pomocníka a průvodce žáků, jedině tak budou moci žáci převzít osobní zodpovědnost za učení.

Aktivizovat žáky lze následovně:

- pohovořit s nimi o jádru učení;
- připravit aktivity, kde je učitel v pozadí a žáci si práci sami hodnotí;
- nejméně 1 látku si osvojí samostudiem;
- využít techniku pokusů a objevů;
- vést k učení se z vlastní zkušenosti.

4.3 Demotivační činitelé

Existují určité způsoby, kterými může učitel žákovu motivaci zmenšovat. Záleží to na mnoha faktorech. Jedním z nich jsou biologické faktory (únava, sklíčenost, hlad, atd.) a dále pak faktory ovlivňující atmosféru (teplota, hluk, apod.). Za neúspěšnou motivaci lze považovat i přehnanou motivaci. V případě, že mají žáci obavy z učení, mohou se snadno unavit a pociťovat stres, proto potom jejich zdatnost upadá.

Vhodnou kreativní činností může učitel žáky zajisté i motivovat.

4.4 Kreativita

Pojem kreativita čili tvořivost pochází z latinského slova *creo*, tzn. tvořit. Jedná se o souhrn osobnostních vlastností umožňující tvořivou činnost nebo čínorodé řešení problémů. Kreativní činnost je v podstatě takové řešení problému, kde výsledkem je něco nového.

(ČÁP, MAREŠ, 2007)

Ke kreativitě patří tvořivé aktivity, které žáky baví a roste tak v nich dojem důležitosti. Dá se zařadit mezi umělecké obory. Kreativita je nenahraditelným poznávacím prostředkem, v žádném případě není námětem nebo odvětvím, neustále se musí cvičit. Tvořivost je nedílnou součástí pro učitele ve všech oblastech. Dokazují to tyto argumenty:

- Podporuje rozvoj možnosti přemýšlet kreativně.
- Více žáky stimuluje.
- Díky sebevyjadřování lze probádat vlastní dojmy a zvládat tak použití v praxi.

Hlavní funkcí učitele v průběhu kreativní činnosti je podporovat žáky. Nejvhodnější způsob je, zvolit vyhovující aktivity. Žáci by si také měli být vědomi toho, že ne vždy první nápad je ten nejlepší. Je nutné mít vizi cíle, kterého chtějí žáci dosáhnout. Podle toho pak redukovat nápady.

Na úvod může učitel myšlení žáků podpořit. Stačí nechat malý prostor na to, aby si žáci třeba mohli vzpomenout na individuální zkušenosti. Jinak je možné žáky asociovat verbálně.

Učitel opět poskytne žákům krátký čas a žáci si budou zaznamenávat slova a projevy, které se vztahují k určitému tématu. Při čtení zapsaných nápadů mohou přijít asociace. Tímto způsobem je vhodné začínat např. tvořivé psaní. Kreativní činnost si učitel v podstatě nemůže dopředu naplánovat. Nikdy totiž nepostupuje dle striktního plánu

Kreativita jako taková je některými považována za něco, svým způsobem nevzdělavatelného. Tento um se ale dá alespoň prohlubovat a zlepšovat. Celý proces by měl probíhat v prostředí jistoty, kde žáci smí požádat učitele o radu a mohou mu klást otázky. (PETTY, 2004)

PRAKTICKÁ ČÁST

Druhou částí diplomové práce je ta nejpodstatnější, část praktická. Zabývá se výzkumem, jeho průběhem a výsledky výzkumu. Na konci kapitoly je celý výzkum interpretován.

5 Výzkum

5.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem je zjistit, zda jsou učitelé profesně spokojeni se svou autoritou a kázní ve třídě. Výzkum má být podkladem pro sestavení „praktického návodu“ k udržení přirozené autority a kázně ve třídě pro všechny učitele, zvláště ty začínající.

- Předpokládá se, že převážná většina respondentů budou ženy.
- Pravděpodobně téměř každý bude mít v učitelském kolektivu dobrého přítele.
- Je očekáván problém s autoritou nebo kázní. Ve druhém období na prvním stupni základní školy už učitelé možná budou mít alespoň malý problém s kázní.
- Pedagogové dle očekávání nebudou spokojeni s přípravou studentů na pedagogických fakultách. Studenti mají malou možnost praxe.

5.2 Výzkumný soubor

Výzkum probíhal na základních školách v Plzni a na Základní škole v Přešticích. Respondenti byli učitelé, kteří mají svou vlastní třídu na 1. stupni ZŠ. Celkem jich bylo osloveno 50.

5.3 Výzkumná metoda sběru dat

V diplomové práci výzkum probíhal nejběžnější metodou získávání údajů – metodou dotazníku.

Jedná se o získávání informací pomocí písemných odpovědí na zadané otázky. Tato metoda bývá obvykle vybírána z důvodu možnosti získání velkého množství informací za vcelku krátkou dobu.

Samozřejmě dotazník v sobě skrývá i určitá negativa. Uvést lze například omezený prostor pro odpovědi respondenta zejména při uzavřených otázkách či situace, kdy respondent může postřehnout záměr zadavatele a s odpověďmi se přizpůsobit. Za určitých okolností negativní stránka této metody se objevuje v tom, že důvěryhodnost některých odpovědí může být minimální.

Dotazník má za úkol zjistit, zda jsou učitelé profesně spokojeni s autoritou a kázní, kterou mají ve třídě. Dotazník je uveden v příloze diplomové práce.

5.4 Analýza výsledků výzkumu

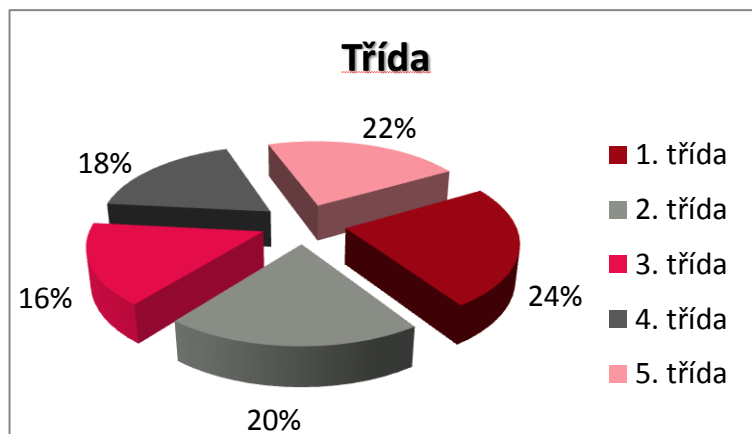
Dotazník obsahuje 18 otázek. 3 z nich jsou otázky otevřené. Odpověď mohla být zakroužkovaná vždy pouze jedna. Následně bude provedeno vyhodnocení dotazníku. Získané výsledky budou uvedeny v přehledných tabulkách a grafech. V otevřených otázkách jsou odpovědi respondentů uvedené tak, jak je sami napsali. Tyto odpovědi zůstanou ve stejném znění a nadále bez dalších úprav.

Otázka č. 1 – Pohlaví?

Největší zastoupení v učitelské profesi na 1. stupni základních škol mají ženy. V realizovaném výzkumu 100% všech oslovených respondentů, kteří se zúčastnili průzkumu, byly pouze ženy. Tím se potvrzují nejen statistiky, ale i rozbor Vašutové (2004), která uvádí, že jejich povolání se dělí pouze podle toho, na kterém stupni školy učitelé pracují.

Otázka č. 2 - Současná třída?

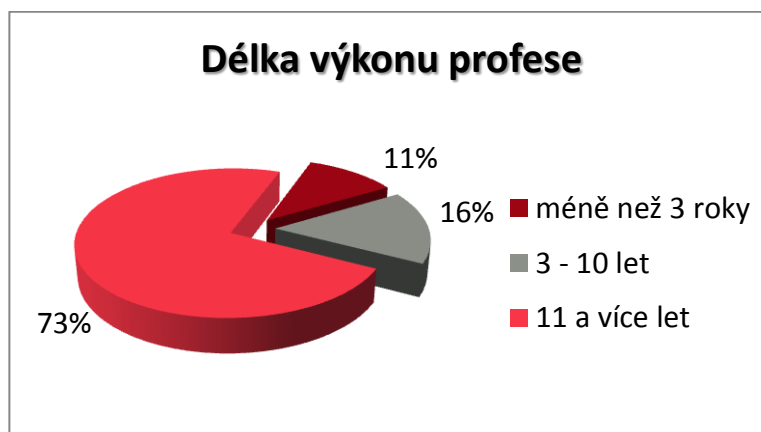
Pro upřesnění a představu bylo nutné zjistit, v jaké třídě respondenti učí. V první třídě bude práce s autoritou a kázní jiná než v páté třídě. Bezpochyby právě tato skutečnost ovlivnila i následující odpovědi v dotazníku.

Graf 1 Současná třída

Mezi respondenty se objevili učitelé, kteří učí v rámci celého prvního stupně na základních školách. To je pro objektivnost výsledků celého výzkumu naprosto vyhovující.

Otázka č. 3 - Délka výkonu učitelé profese?

Graf 2 Délka výkonu profese

Převážná většina respondentů, jak z grafu vyplývá, vykonává učitelkou profesi již více jak 11 let. Z toho lze vydedukovat, že absolventů mezi učiteli moc není.

Otázka č. 4 – Uspokojuje Vás a naplňuje práce učitele?

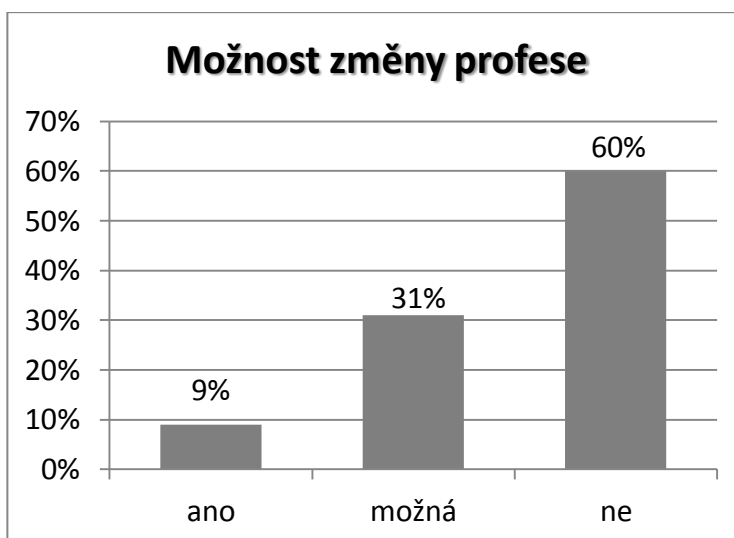

Graf 3 Naplnění v učitelské profesi

V otázce profesního naplnění a uspokojení učitelů je z odpovědí respondentů patrné, že spokojena je jen polovina z nich. Pokud odpověď byla jiná, většinou se jednalo o spokojenost, ale s výhradami.

Určitě by bylo zajímavé zjistit, jaké tyto výhrady jsou, a zda se učitelé v některých shodnou. V dotazníku možnost uvést výhrady ale nebyla.

Otázka č. 5 – Kdybyste měl/a možnost, změnil/a byste svou profesi?

Graf 4 Možnost změny profese

Více než polovina učitelů by svoji profesi nezměnila. Možná je to právě proto, že většina dotázaných učí už více než 11 let.

Z toho lze usoudit, že je povolání, které vykonávají, baví a uspokojuje, jak bylo uvedeno v předchozí otázce.

Otázka č. 6 – Máte v učitelském kolektivu dobrého přítele?

Ke spokojenosti a kladnému vztahu k práci je velmi důležité mít na pracovišti dobrého přítele. Vždy je lepší být jako kolektiv a vědět, že s případným problémem se na někoho člověk může obrátit.

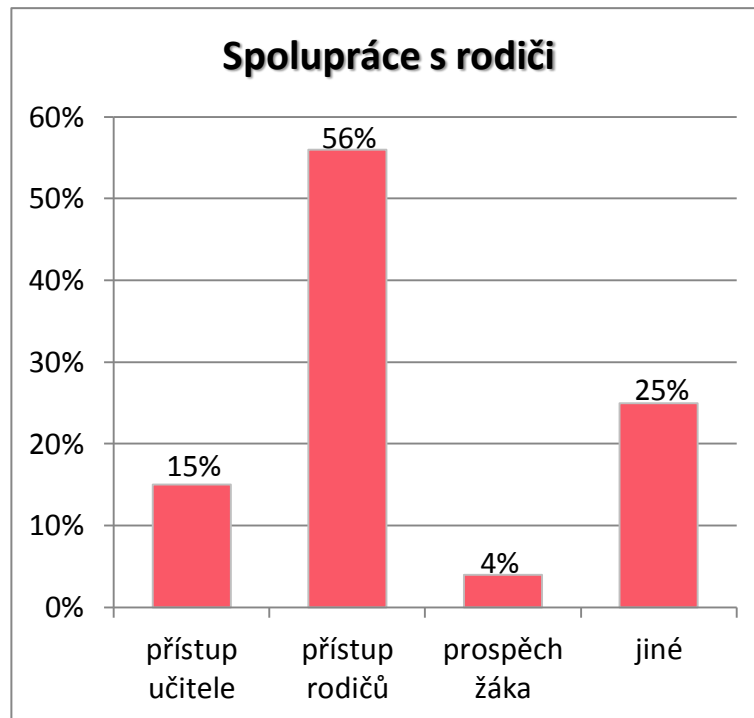

Graf 5 Dobry přítel v kolektivu

Z grafu je zřejmé, že téměř každý učitel má mezi svými kolegy dobrého přítele. To je určité pozitivní zjištění. Každý snad má v kolektivu alespoň jednoho kamaráda, možná je pro někoho pojem „dobry přítel“ zavádějící a chápe ho jinak.

Otázka č. 7 – Spolupráce s rodiči závisí na?

V tomto případě učitelé měli možnost výběru ze 3 odpovědí. Poslední možnost byla „jiné“, s předpokladem, že jiné doplní. Někdy ale byla označena odpověď jiné bohužel bez vyplnění.

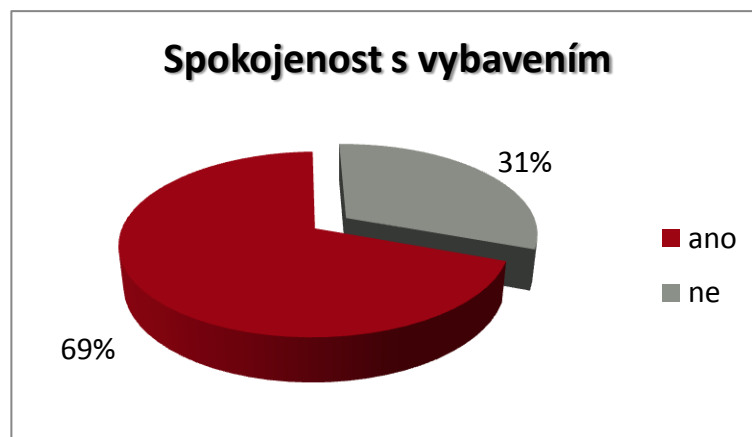
Graf 6 Spolupráce s rodiči

V případě zakroužkování možnosti „jiné“, byly uvedeny nejčastěji tyto odpovědi:

- *více faktorech,*
- *přístupu rodiče i učitele,*
- *navzájem,*
- *všechny 3 uvedené možnosti,*
- *ochotná spolupráce: učitel + rodič + žák,*
- *chování a prospěch žáka,*
- *od každého trochu.*

Milé je, že si někteří učitelé kvalitu spolupráce berou z části za svůj podíl. Nejdůležitější je samozřejmě spolupráce především rodičů. Závisí to ale také na učiteli a ochotě spolupracovat.

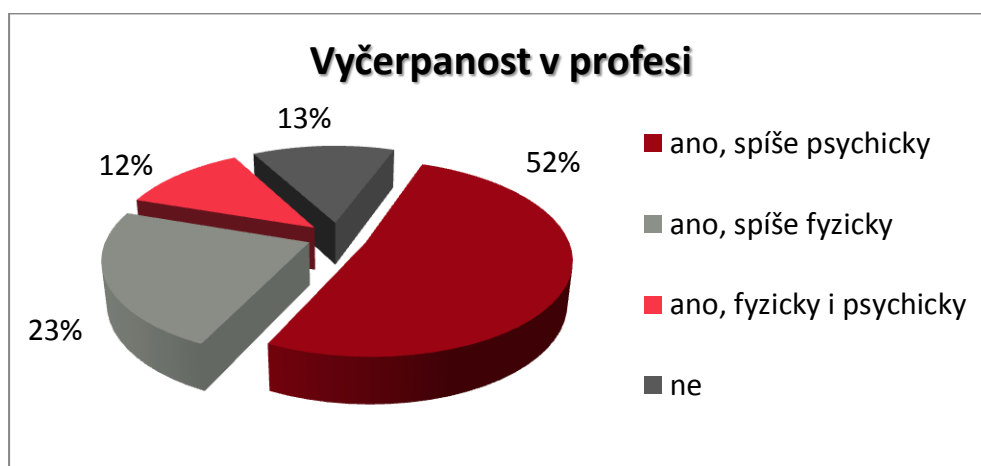
Otázka č. 8 – Jste spokojen/a s materiálním vybavením, které máte ve škole k dispozici?

Graf 7 Spokojenost s vybavením

Z odpovědí pedagogů lze vyčíst, že téměř více než dvě třetiny učitelů jsou spokojené s materiálním vybavením ve škole.

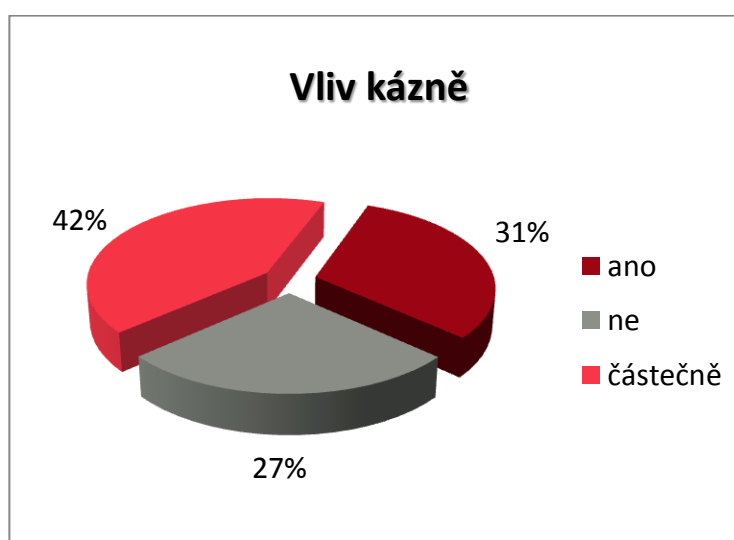
Otázka č. 9 – Vyčerpává Vás profese učitele?

Graf 8 Vyčerpání v profesi

Učitelé tedy pociťují jak fyzické tak psychické vyčerpání. Více je to ale psychická zátěž, to uvedlo něco málo přes polovinu respondentů. Hned potom, přibližně čtvrtina učitelů, uvedla, že jejich povolání je vyčerpává fyzicky. Odpověď je zajisté ovlivněna věkem respondentů a jejich délkou výkonu povolání.

Otázka č. 10 – Má vliv na Vaši předchozí odpověď kázeň žáků?

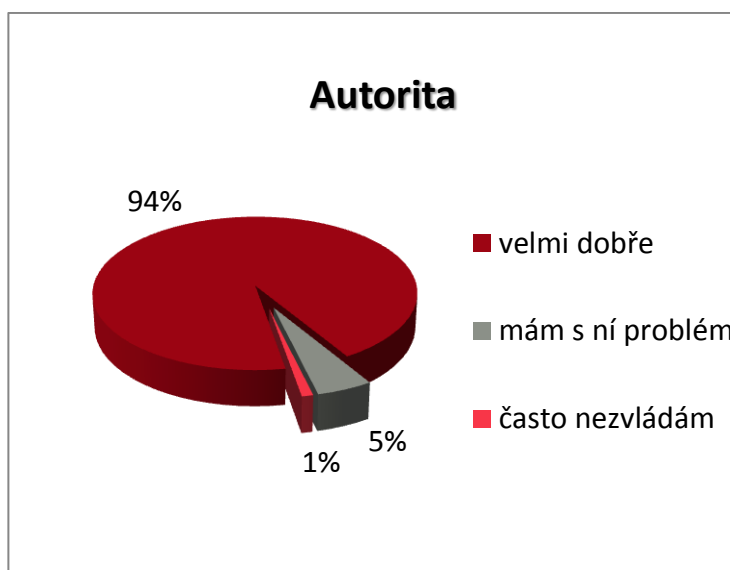
Graf 9 Vliv kázně

Kázeň ovlivnila odpověď u většiny respondentů na tuto otázku jen částečně. Další častou odpovědí bylo ano, ovlivňuje. Rozhodně to závisí na více faktorech a kázeň je zajisté jedním z nich.

Vyvstává ale otázka, zda si učitelé problém s kázní chtějí připustit a zda je právě kázeň u nich ve třídě příčinou psychického nebo fyzického vyčerpání.

Otázka č. 11 – Svoji autoritu ve třídě hodnotíte?

Tady byla možnost výběru pouze ze 3 odpovědí.

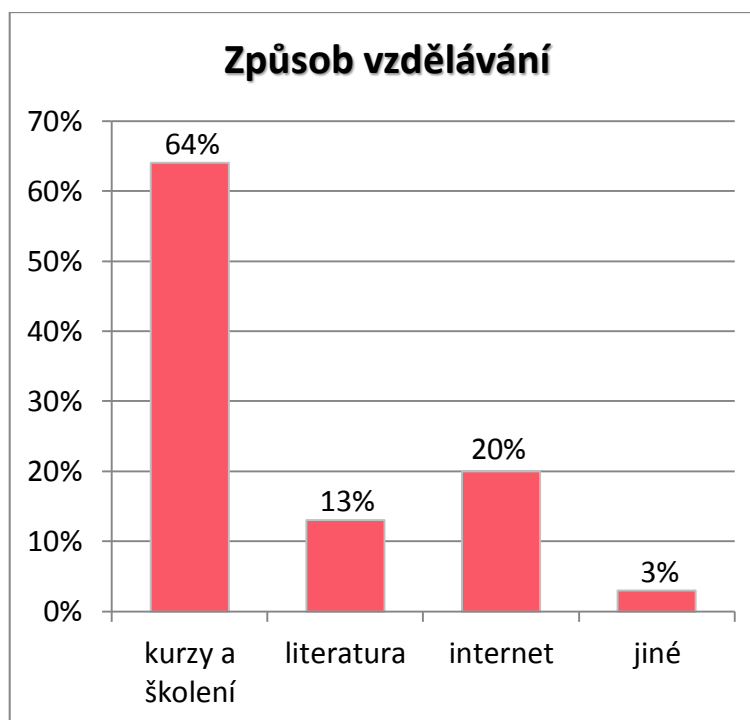

Graf 10 Hodnocení autority

Naprostá většina učitelů uvedla, že autoritu zvládá velmi dobře. Na prvním stupni základní školy s autoritou nebude takový problém jako na vyšším stupni. Jak ve své práci uvádí Nevrklová, učitel je pro žáky vzorem, proto by autorita z učitele měla vyzařovat. Každý k ní však přistupuje jiným způsobem.

Otázka č. 12 – Vyberte nejběžnější způsob svého vzdělávání?

V této otázce měli respondenti možnost výběru ze 4 odpovědí, byla mezi nimi i odpověď „jiné“. Pokud tuto možnost zakroužkovali, měli uvést, jaké jsou to způsoby.

Graf 11 Způsob vzdělávání

Nejvíce pedagogů se vzdělává na různých kurzech a školeních. Méně využívaný zdroj vzdělávání je internet, ale oproti literatuře je na tom lépe.

S tím je nutné souhlasit. Kurzy a školení bývají „šitá na míru“. Učitelé mají možnost vidět i praktické ukázky a různé věci si mohou vyzkoušet.

Mezi odpověďmi „jiné“ bylo nejčastěji uvedeno:

- *všechny uvedené možnosti,*
- *cestování.*

Otázka č. 13 – Doplněte výstižně větu: „Mít autoritu znamená _____.“

Uvedeny budou nejčastější odpovědi:

- *mít u žáků respekt na základě svého lidského přístupu k nim, na základě svých odborných znalostí a dovedností a na základě důslednosti a spravedlivosti ve vztahu k žákům;*
- *naučit a být oblíben a respektován;*
- *pohodovou práci;*
- *mít respekt, úctu a vzbudit zájem;*
- *být v něčem dobrý a dokázat zaujmout ostatní;*
- *být respektován;*
- *méně náročnou práci se žáky;*
- *být spravedlivý a tolerantní;*
- *dobré výchozí postavení pro mou práci;*
- *zaujmout žáky;*
- *vést spravedlivý dialog s ohledem na věk dítěte;*
- *být "Osobností", kterou ostatní respektují a váží si jí pro své vlastnosti, znalosti a schopnosti;*
- *mít důvěru;*
- *klid ve třídě, žáci, kteří poslouchají a respektují pokyny vyučujícího;*
- *být lidská, spravedlivá a přiměřeně náročná;*
- *mít respekt;*
- *být osobnost pro žáky;*
- *být respektován a umět vést;*
- *vážít si sám sebe;*
- *být respektován žáky;*
- *přirozeně vést;*
- *mít dobrý vzájemný vztah se žáky, založený na oboustranném respektu;*
- *mít respekt a uznání;*
- *respekt;*
- *udržet si kázeň a rozumět si se žáky;*
- *být uznáván;*

- *být respektován žáky i rodiči;*
- *udržet pozornost dětí na aktivitu, kterou mají provozovat;*
- *být důsledný, spravedlivý a kamarádský;*
- *aby se mě děti bály;*
- *být dobrý učitel;*
- *mít klid ve třídě;*
- *mít větší klid na práci a lepší pracovní výsledky;*
- *učit v pohodě.*

Některé odpovědi se opakovaly častěji, nejvíce to byly tyto: Být respektován, mít respekt a uznání - jak dětí, tak rodičů.

Otázka č. 14 – Seřad'te následující vlastnosti podle významnosti tak, jak podle Vás ovlivňují autoritu učitele:

- a) smysl pro humor,***
- b) spravedlivost,***
- c) znalosti a zkušenosti,***
- d) schopnost domluvy,***
- e) přátelský vztah učitel – žák,***
- f) přísnost.***

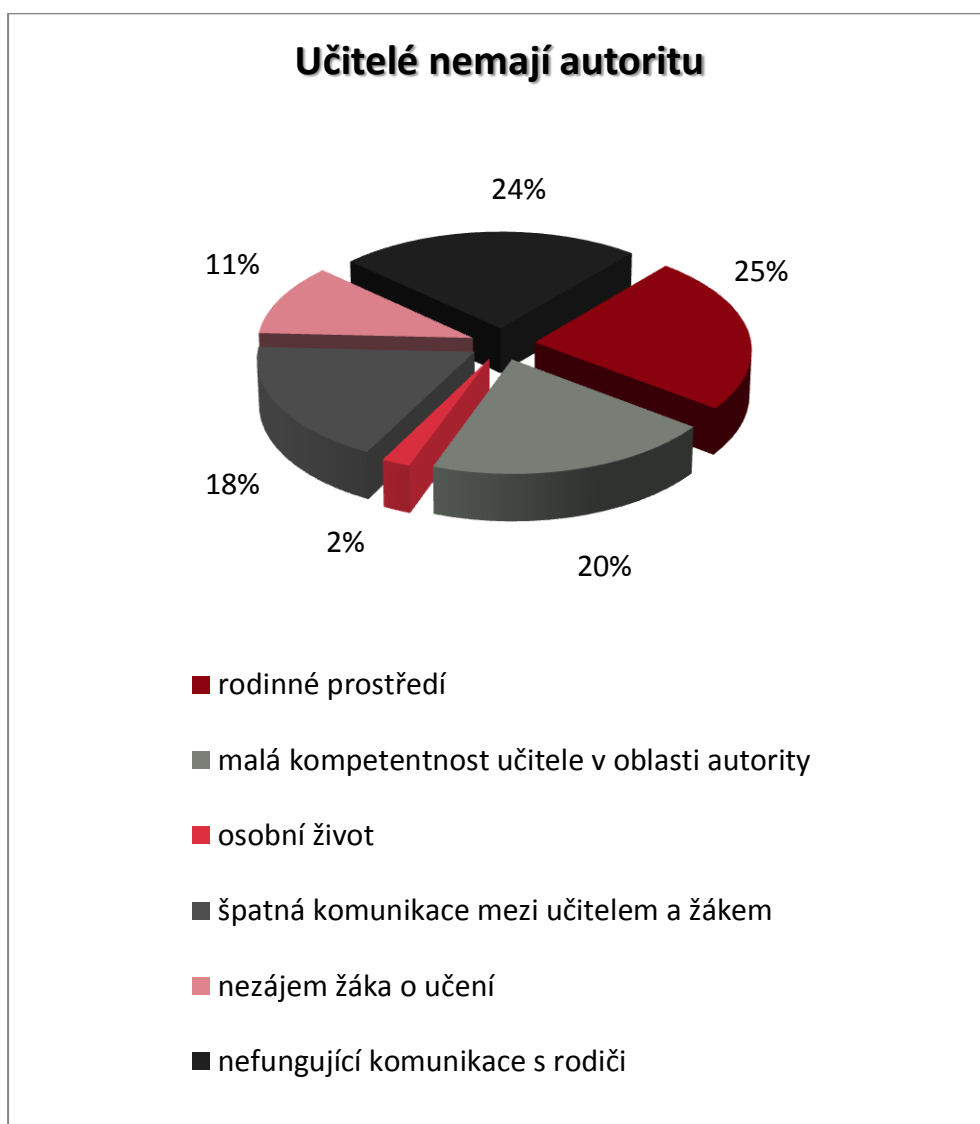
V tabulce je uvedeno pořadí vlastností ovlivňující autoritu učitele:

Vlastnost	Prům. hodnota důležitosti
spravedlivost	4,49
znalosti a zkušenosti	3,31
přátelský vztah učitel - žák	3,24
smysl pro humor	2,69
schopnost domluvy	2,53
přísnost	1,01

Tabulka 1 Vlastnosti ovlivňující autoritu učitele

Jak je z tabulky patrné, největší důležitost kladou učitelé na spravedlivost. Ta tedy podle výsledků nejvíce ovlivňuje autoritu učitele. Hned dalším ovlivňujícím faktorem jsou učitelovy znalosti a zkušenosti. A až na třetí místo se dostal přátelský vztah učitel – žák. Určitě se tyto vlastnosti snoubí dohromady, proto by např. první dvě z tabulky, mohly být na stejné úrovni. Nejméně z uvedených vlastností podle respondentů autoritu ovlivňuje přísnost. Nezbyvá nic jiného než s výsledky souhlasit.

Otázka č. 15 – Co je největším problémem toho, že učitelé nemají autoritu?

Graf 12 Problémy malé autority učitele

Respondenti se shodují na dvou hlavních faktorech ovlivňujících autoritu učitele. Autoritu podle nich učitelé nemají proto, že je problém v rodinném prostředí a proto, že nefunguje komunikace s rodiči. Další podíl nese malá kompetentnost učitelů v oblasti autority a špatná komunikace mezi učitelem a žákem. Na posledních místech stojí nezáměr žáka o učení a osobní život.

Je nutné konstatovat, že přesto, že se problém osobního života umístil jako poslední, má na autoritu učitele zajisté velký vliv.

16. Jaké další vzdělávání byste uvítal/a?

Tato otázka byla volná. Uvedeny budou nejběžnější odpovědi pedagogů:

- *pedagogická psychologie;*
- *nevím;*
- *momentálně žádné;*
- *každé, ve všech směrech;*
- *vybírám si podle konkrétních nabídek a vlastních potřeb;*
- *teď momentálně žádné, jsem přepracovaná;*
- *jak relaxovat, jazykový rozvoj;*
- *žádná, odcházím do důchodu;*
- *kurzy a semináře na různá témata;*
- *v oblasti osobnostně-sociálního rozvoje;*
- *vzdělávání pedagogické a psychologické (víkendy, kempy...);*
- *žádné;*
- *jazykové, práce s novými technologiemi;*
- *chtělo by to zařadit více aplikované psychologie - modelové situace - rodič, nezvladatelný žák atd., nácvik asertivních technik a zvládání stresových situací;*
- *já preferuji zejména osobnostně-sociální rozvoj, metody a formy práce už každý učitel podle mě zná i pozpátku...;*
- *nepotřebuji jiné;*

- *nabídka dalšího vzdělávání je dostačující;*
- *nové nápady v oblasti výchov;*
- *nic;*
- *jazykové s možností cestování;*
- *smysluplné;*
- *tvořivé kurzy;*
- *žádné - nabídka je pestrá;*
- *kompetentní;*
- *komunikace v cizím jazyce;*
- *víceúčelová školení a kurzy;*
- *nabídka je dostatečně široká;*
- *konkrétní ukázky řešení různých situací;*
- *kvalitní semináře;*
- *to závisí na nabídce;*
- *v oblasti hudební výchovy;*
- *ta, která odpovídají realitě a jsou doplněna praktickými příklady;*
- *nějaké školení ohledně výchovy mediální;*
- *zaměřené na 1. stupeň.*

Často se zde objevují odpovědi jako praktické a reálné situace + jejich řešení. Literatura je bohatá a téměř vše v oblasti mediální výchovy a oblasti sociálního rozvoje je možné v ní najít. Jsou zajisté témata, pro která by bylo vhodnější udělat seminář či kurz. Velká část učitelů uvedla, že vzdělání nepotřebuje nebo že žádné neuvítá.

Určitě je to škoda, protože každý učitel by se měl nadále vzdělávat. Možná by nabídka vzdělávání mohla být věcnější. Všichni by si ale snad měli vybrat z literatury, internetu, kurzů či školení nebo jiného způsobu, který je osloví a něco jim přinese.

17. Jak jako učitel hodnotíte přípravu studentů na pedagogických fakultách?

Tato otázka měla za úkol zjistit, jak učitelé, ke kterým chodí studenti z pedagogických fakult, hodnotí jejich přípravu. Uvedeny budou nejfrekventovanější odpovědi:

- *málo praxe s nedostatečnou zpětnou vazbou;*
- *obecně málo praxe, tím pádem žádné zkušenosti;*
- *málo praktických znalostí;*
- *dala bych více praxe, zařadila bych tam předmět, kde se budoucí učitelé začnou vzdělávat v komunikaci s rodiči;*
- *jen po zkušenostech s rodiči a dětmi je možné rozhodnout se, zda tuto profesi jsem schopen dělat a opravdu ji chci dělat, studenti bohužel tuto možnost zatím nemají;*
- *nevím, neznám situaci;*
- *hodně teoretická, málo praktická, idealistická (možné problémy se uvádí jako chyby učitele, neučí se jejich řešení);*
- *nedostatečně;*
- *vcelku dobrá;*
- *mělo by být mnohem více praxe, z této stránky nejsou studenti dostatečně připraveni;*
- *nemám zkušenost;*
- *teoretická, málo praktických dovedností;*
- *studenti jsou vybaveni nadstandardně teoretickými znalostmi, ale praxe s dětmi je velmi nedostatečná, nejlépe by bylo poslat studenty do škol;*
- *na praxi na celý školní rok jako např. pomocné učitele do tříd, většina učitelů by jistě uvítala pomocníka při práci, žádné finanční odměny by s tím nemusely být spojené, to je častá výmluva - to by stálo moc peněz, studenti by se seznámili s praxí, učitel by jistě získal nové nápady k výuce;*
- *nedostatečná;*
- *mizernou, co se týče praktických situací;*

- *v rovině teoretické je příprava na dobré úrovni, apelovala bych na zvýšení hodin praxe (letní tábory, školy v přírodě, skaut,...);*
- *málo praxe;*
- *nemám zkušenost se studenty;*
- *nemohu posoudit;*
- *dobře;*
- *málo praxe, mnoho teorie;*
- *více praxe;*
- *nemohu dobře posoudit;*
- *studenti mají málo možností kontaktu s dětmi;*
- *chce-li se stát někdo dobrým učitelem, je pro něj PF dobrým startem;*
- *velmi dobrá, chybí pouze více praxe;*
- *velmi teoretické, praxe vypadá jinak;*
- *příprava správná, ale pouze v mezích teorie potřeba více praxe;*
- *nedostatečná jak v oblasti vědomostí a dovedností, tak v oblasti komunikační a sociální;*
- *nedostatek praxe;*
- *hodně teorie, málo praxe;*
- *dobré;*
- *I;*
- *teoretická příprava dobrá, málo praxe;*
- *z poslední doby nemám zkušenosti, asi je to velmi individuální na jednotlivých fakultách, ale k nám chodili velice šikovní a dobře připravení.*

Z odpovědí vyplývá, že se studenti na vysoké škole naučí velkému množství teoretických znalostí, ale v praxi je to pak trošku jiné. Praktické zkušenosti s dětmi, rodiči i zkušenosti s chodem ve škole, jsou k nezaplacení. Je třeba potvrdit naprostou většinu všech uvedených odpovědí, praxe je na fakultách velmi málo, přesto je to v podstatě to nejcennější, co si student může odnést.

I když je pravda, že s podivem na každé univerzitě je délka praxe individuální. V podstatě je ze studentů pak stejný učitel, jenže má každý rozdílné zkušenosti.

Téměř vždy po praxi, učitelé píší na studenta hodnocení. V každém se píše, že by studenti potřebovali více praxe. Bohužel toto přání studentů i učitelů praxe ještě nebylo vyslyšeno.

5.5 Interpretace

V této podkapitole bude uvedeno shrnutí získaných výsledků a návod nebo pravidla, podle kterých by se začínající, možná i učitelé s praxí, mohli řídit. Dosáhli by tím do jisté míry udržení autority a kázně ve třídě.

Výzkumný vzorek byl poměrně malý, probíhal na 4 základních školách. Zobecnění možná tak nebude proto zcela objektivní.

Učitelé prvního stupně základní školy potřebují zvýšit své kompetence, ty mají pozitivní vliv na jejich autoritu a kázeň. Byla by tím zvýšena i profesionalita pedagogů. Do profese učitele se bezesporu promítá i pedagogovo rodinné prostředí. Jeho aktuální spokojenost a nadšení pro práci ovlivňují partnerské vztahy, jeho zdravotní stav, ekonomická situace, apod. S tím souvisí fakt, že se učitel snadno dostane do stresové situace.

Proto je vhodné dodržovat pravidla duševní hygieny, která chrání duševní zdraví a zvyšují odolnost člověka proti negativním vlivům. Má za úkol člověka naučit, jak lze duševním obtížím předcházet nebo jak je lépe zvládat.

Ve výzkumu se potvrdil předpoklad, že na prvním stupni učí více žen než mužů. Dále respondenti uvedli, že skoro všichni mají mezi učiteli dobrého přítele. Klima v pedagogickém sboru je totiž velmi důležité, jeho vliv na učitele je značně intenzivní. 94% učitelů hodnotí svou autoritu velmi dobře. S tak vysokým procentem je nutné konstatovat, že člověk si může myslet, že tato otázka nebyla zodpovídána s úplnou pravdivostí.

Předpoklad malé autority a problém s kázní se podařilo vyvrátit. Otázkou stále zůstává, jak už bylo zmíněno, jestli všichni respondenti dokáží přiznat, že problém s kázní nebo autoritou mají.

Poslední předpoklad týkající se praxe studentů na vysokých školách se potvrdil. Studenti jsou zatěžováni převážně teoretickými znalostmi. Zajisté by stačila pouhá část z nich. Každý student by nepochybně ocenil, kdyby měl možnost získat více praxe. Vždyť to je na přípravě k budoucímu povolání klíčové a to nejcennější.

Učitelova spokojenost má souvislost i s jeho délkou praxe. Na oslovených školách byla většina učitelů už s delší praxí, proto by bylo vhodné na toto téma udělat raději specifický výzkum.

Je potřeba také umět kreativně využít volný čas, který učitelé mají. Patří tam např. prázdniny. I průběh školního roku by měl být kreativní, je třeba dbát na to, aby se pedagog nedostal do stereotypu.

V komunikaci s rodiči je nutné být taktní a zavést si jistá pravidla. Lepší je, pokud učitel a rodina společně spolupracují.

Velkou výhodou pro učitele prvního stupně je možnost dalšího vzdělávání. Existuje velký výběr seminářů, na které se bez problémů mohou učitelé dostat. Ve výzkumu by si přáli, aby semináře byly vedené prakticky. Velká část učitelů ale překvapivě o další vzdělávání zájem nemá. To je ale značně potřebné. Už jen pro zamezení stereotypu i aktuálnosti a vývoji metod vyučování.

Nyní je z poznatků uveden předpokládaný návod nebo pravidla.

PŘEHLED PRAVIDEL K UDRŽENÍ KÁZNĚ A AUTORITY

- Ve třídě zavést společně se žáky pravidla a dodržovat je.
- Být objektivně spravedlivý.
- Žáky neustále motivovat a aktivizovat.
- Pracovat na rozvoji pedagogických dovedností.
- Dodržovat didaktické zásady.
- K žákům ze začátku přistupovat formálně.

- Zvolit správný způsob vedení třídy.
- Být pro žáky vzorem. (např. oblékání, chování)
- Permanentní vzdělávání v pedagogicko-psychologických disciplínách.
-

5.6 Shrnutí výsledků výzkumné části

V kvantitativní části výzkumu byla snaha o potvrzení či vyvrácení stanovených předpokladů. Bylo například zjišťováno, jestli jsou na prvním stupni základní školy pouze učitelky-ženy. Výzkum toto potvrdil, ale výsledek není objektivní. Dle krajské ročenky školství z roku 2010 bylo zjištěno, že zastoupení učitelů-mužů je na prvním stupni základní školy 5,5% a to v celorepublikovém měřítku. Nepatrné rozdíly jsou pak vidět v jednotlivých regionech.

V kvalitativní části výzkumu bylo zjišťováno, jaký mají respondenti názor na autoritu. Většina uvedla, že je potřeba vzájemně se respektovat. S tím ale souvisí další problém – kázeň. Podle převážné části dotázaných učitelů je základem přístupu k autoritě a kázni otázkou výchovy a rodinného prostředí. Dobré by bylo změnit stanovisko společnosti, že vychovávat má škola. Ano, má, ale není to jejím primárním cílem. Toto je hlavní úkol pro rodiče žáka.

Na závěr lze tedy říci, že jsou učitelé profesně spokojeni. Jak je z výsledků výzkumu patrné, většina učitelů má v kolektivu dobrého přítele, svou profesi by nevyměnila a je profesně spokojena, i když třeba s malými výhradami.

Závěr

Tato diplomová práce zkoumala otázku spokojenosti pedagogů ve vazbě na učitelovu autoritu a kázeň ve třídě. Cílem práce bylo udělat dotazník a zjistit, co všechno ovlivňuje učitelovu spokojenost, jaká je situace s kázní a autoritou na 1. stupni základních škol. V praktické části byly otázky a odpovědi analyzovány a ohodnoceny. Jsou zde také zásadní poznatky, které si žádají vlastní výzkum.

Je na místě říci, že jisté výsledky, zvláště u některých otázek, jsou překvapením. Týká se to např. otázek z oblasti učitelovy autority. V podstatě všichni uvedli, že s autoritou a kázní problém nemají. Skutečnost je určitě jiná. V každé třídě je dnes možno nalézt žáka, se kterým jsou menší či větší problémy. Zpravidla se tyto problémy týkají kázně nebo učitelovy autority.

Dalším překvapením je výsledek, který se objevil v otázce vzdělávání učitelů. Velká část z nich dala jasně najevo, že se vzdělávat nepotřebuje nebo spíše nechce. Brzy snad nastane změna. V médiích se totiž objevila zpráva, že se učitelé budou muset povinně vzdělávat. Ministerstvo školství navrhuje pro učitele atestace a tím chce zajistit neustálý růst jejich kvalifikace. Návrh má začít platit od roku 2015. Budou stanoveny standardy pro učitele a atestační komise pak rozhodne, zda učitel postoupí do dalšího stupně. Je nutné souhlasit s dalším vzděláváním, které učitelům jen prospěje a zajisté pomůže.

Jako další problém učitelé uvádí špatnou, nefungující komunikaci s rodiči. Dnes je komunikace s rodiči obecně problematická. Děti vidí příklad u svých rodičů, ti s dětmi mluví mnohem méně než dříve, přípravě do školy už také nevěnují tolik času. Proto se často můžeme setkat s větším počtem odkladů školní docházky. Děti nejsou dostatečně zralé. Přesto všechno je komunikace závislá na učiteli. Je to odborník, profesionál a měl by vědět, jak s rodiči žáků komunikovat. On by měl být ten, kdo komunikaci vede, ale určitě by měl učitel být také asertivní. Doporučením pro učitele by třeba mohlo být používat techniku transakční analýzy.

Na konci diplomové práce je uveden přehled pravidel pro učitele sloužící k udržení kázně a autority. Využití těchto pravidel v praxi bude možným přínosem i pro studenty pedagogických fakult.

Resumé

Diplomová práce se zabývá problematikou spokojenosti učitelů v souvislosti s autoritou a kázní žáků ve třídě.

V teoretické části je popsána profese učitele, jeho osobnost, vlastnosti a dovednosti, které by měl mít. Zabývá se také otázkou kázně žáků, způsoby řešení nekázně a jejímu předcházení. Dále obsahuje rozbor autority učitele, které s tímto tématem souvisí.

V praktické části je prošetřena prostřednictvím dotazníků spokojenost učitelů i jejich názory a zkušenosti na problémy s kázní, autoritou a přípravou absolventů vysokých škol. Z daných výsledků je sestaven návod, který by měl učitelům pomoci k udržení autority a kázně.

Summary

This thesis deals with the satisfaction of teachers in relation to the authority and discipline of pupils in the classroom.

The theoretical part describes the teaching profession, personality, qualities and skills that should have. It also deals with the issue of discipline pupils, ways of dealing with indiscipline and its prevention. It also contains an analysis of the teacher's authority, which is related to this topic.

The practical part is investigated through questionnaires, satisfaction of teachers and their views and experiences on issues of discipline, authority and preparing graduates. Based on the results is compiled instruction that should help teachers to maintain authority and discipline.

Seznam literatury

BENDL, Stanislav. *Jak předcházet nekázni aneb kázeňské prostředky*. Vyd. 1. Praha: ISV nakladatelství, 2004, 208 s. ISBN 80-86642-14-3.

BENDL, Stanislav. *Školní kázeň v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Triton, 2011, 202 s. ISBN 978-807-3874-322.

ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 655 s. ISBN 80-7367-2731.

KALHOUS, Zdeněk. *Školní didaktika*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002, 447 s. ISBN 80-717-8253-X. 807-3672-737.

KALLWASS, Angelika. *Syndrom vyhoření v práci a v osobním životě*. Vyd. 1. Překlad Petr Babka. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-807-3672-997.

KYRIACOU, Chris. *Klíčové dovednosti učitele: cesty k lepšímu vyučování*. 2. vyd. Překlad Dominik Dvořák, Milan Koldinský. Praha: Portál, 2004, 155 s. ISBN 80-717-8965-8.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. 1989. vyd. Praha: avicenum. ISBN 08-056-89.

ONDRÁČEK, Petr. *Františku, přestaň konečně zlobit, nebo--: informace a podněty pro pedagogickou práci s žáky, kteří se chovají při výuce rušivě*. Vyd. 1. Praha: ISV, 170 s. Pedagogika (ISV). ISBN 80-866-4218-6.

PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování: cesty k lepšímu vyučování*. Vyd. 3. Překlad Dominik Dvořák, Milan Koldinský. Praha: Portál, 2004, 380 s. ISBN 80-717-8978-X.

PRUNNER, Pavel a kol. *Vybrané kapitoly z pedagogické psychologie*. 2. vyd. V Plzni: Západočeská univerzita v Plzni, 2003, 147 s. ISBN 80-708-2979-6.

STOCK, Christian. *Syndrom vyhoření a jak jej zvládnout*. 1. vyd. Překlad Natalie Vranová. Praha: Grada, 2010, 139 s. Poradce pro praxi. ISBN 978-80-247-3553-5.

VAŠUTOVÁ, Jaroslava. *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu: učebnice pro studenty učitelství*. 1. vyd. Brno: Paido, 2004, 190 s. ISBN 80-7315-082-4.

Kvalifikační práce:

LIŠKOVÁ, Zuzana. *Somatizace psychických tenzí a jejich negativní vliv na kvalitu života: bakalářská práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií, 2006. 47 str. Vedoucí bakalářské práce Věra Mráčková.

NEVRKLOVÁ, Markéta. *Autorita učitele z pohledu žáků: bakalářská práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta psychologická, 2008. 59 str. Vedoucí bakalářské práce Jan Mareš.

Internetové zdroje:

Krajská ročenka školství [online]. 2010. [cit. dne 26.3.2014]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/krajska-rocenka-skolstvi>

Seznam grafů

Graf 1 Současná třída	43
Graf 2 Délka výkonu profese.....	43
Graf 3 Naplnění v učitelské profesi	44
Graf 4 Možnost změny profese.....	44
Graf 5 Dobrý přítel v kolektivu	45
Graf 6 Spolupráce s rodiči.....	46
Graf 7 Spokojenost s vybavením	47
Graf 8 Vyčerpanost v profesi.....	47
Graf 9 Vliv kázně.....	48
Graf 10 Hodnocení autority	49
Graf 11 Způsob vzdělávání.....	50
Graf 12 Problémy malé autority učitele	53

Seznam obrázků

Obrázek 1 Maslowova pyramida potřeb	38
---	----

Seznam tabulek

Tabulka 1 Vlastnosti ovlivňující autoritu učitele.....	52
--	----

Přílohy

Dotazník pro učitele

Vážení kolegové,

tento dotazník bude sloužit ke zpracování diplomové práce. Je zcela anonymní a dobrovolný. Prosím Vás o pravdivé vyplnění. Pokud není uvedeno jinak, prosím zakroužkuje v dotazníku pouze jednu variantu. Děkuji Vám za vyplnění.

Anna Baborová

Cíl dotazníku: Zjištění spokojenosti učitelů v souvislosti s kázní a autoritou ve třídě.

Prosím vyberte:

Pohlaví: muž - žena

Současná třída:

1. Učitelskou profesí vykonáváte:

- a) méně než 3 roky
- b) 3 – 10 let
- c) 11 a více let

2. Uspokojuje a naplňuje Vás práce učitele?

- a) ano
- b) ne
- c) s výhradami

3. Kdybyste měl/a možnost, změnil/a byste svou profesi?

- a) ano
- b) možná
- c) ne

4. Máte v učitelském kolektivu dobrého přítele?

- a) ano
- b) ne

5. Spolupráce s rodiči závisí na:

- a) přístupu učitele
- b) přístupu rodičů
- c) prospěchu žáka
- d) jiné: _____

6. Jste spokojen/a s materiálním vybavením, které máte ve škole k dispozici?

- a) ano
- b) ne

7. Vyčerpává Vás profese učitele?

- a) ano, spíše psychicky
- b) ano, spíše fyzicky
- c) ano, fyzicky i psychicky
- d) ne

8. Má vliv na Vaši předchozí odpověď kázeň ve třídě?

- a) ano
- b) ne
- c) částečně

10. Svoji autoritu ve třídě hodnotíte:

- a) velmi dobře
- b) mám s ní problém
- c) často nezvládám

11. Vyberte nejběžnější způsob svého vzdělávání:

- a) kurzy a školení
- b) literatura
- c) internet
- d) jiné: _____

12. Doplňte výstižně větu: „Mít autoritu znamená_____“ .

13. Seřad'te následující vlastnosti podle významnosti tak, jak podle Vás ovlivňují autoritu učitele?

- a) smysl pro humor
- b) spravedlivost
- c) znalosti a zkušenosti
- d) schopnost domluvy

e) přátelský vztah učitel – žák

f) přísnost

14. Co je největším problémem toho, že učitelé obecně nemají autoritu?

a) rodinné prostředí

b) malá kompetentnost učitele v oblasti autority

c) osobní život

d) špatná komunikace mezi učitelem a žákem

e) nezájem žáka o učení

f) nefungující komunikace s rodiči

15. Jaké další vzdělávání byste uvítal/a?

16. Jak jako učitel hodnotíte přípravu studentů na pedagogických fakultách?
